

Janiki Wielkie, st. 2

Gmina Zalewo

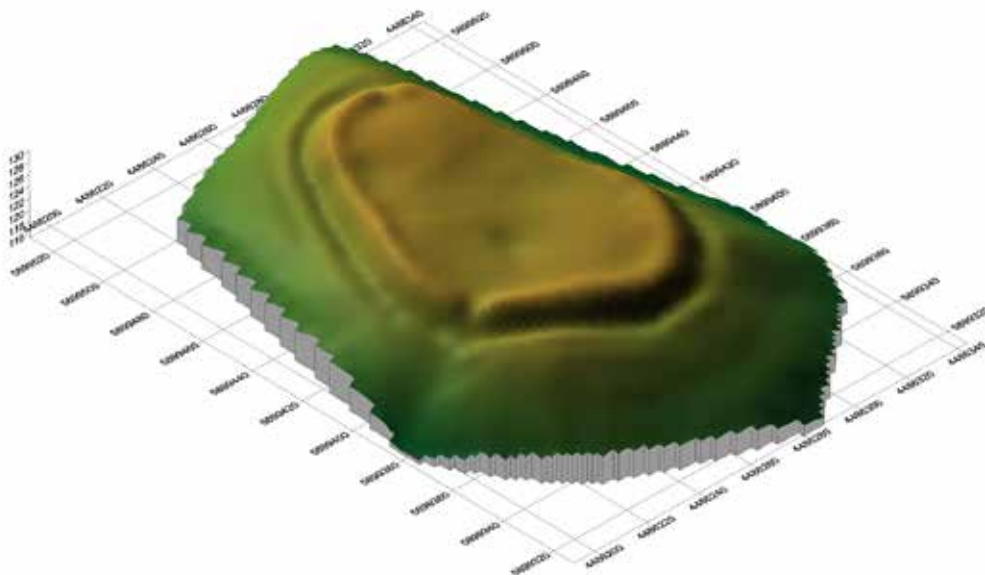
Powiat iławski

AZP 23-54/2

Współrzędne geograficzne:

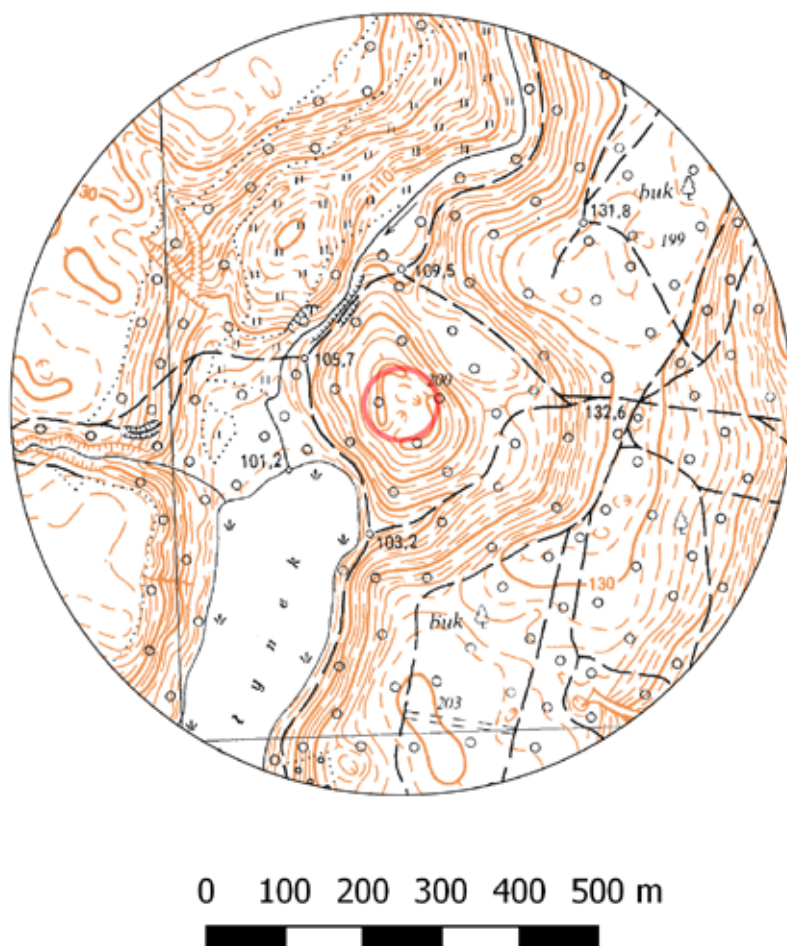
N 53° 49' 41.39"

E 19° 43' 41.44"

Ryc. 1. Grodzisko w Janikach Wielkich na mapie w skali 1:25 000 (na podstawie materiałów CODGiK, oprac. R. Solecki)

Ryc. 2. Grodzisko w Janikach Wielkich na mapie w skali 1:10 000 (na podstawie materiałów CODGiK, oprac. R. Solecki)

POŁOŻENIE GRODZISKA I JEGO FORMA

KAMIL RABIEGA, MAGDALENA RUTYNA
I DARIUSZ WACH

Grodzisko znajduje się przy północnym brzegu jeziora Młynek (ryc.1-2). Wzniesione zostało na wzgórzu, oddzielnym od sąsiednich wzniesień dolinami, które prawdopodobnie stanowiły pierwotnie zatoki jeziora. Grodzisko, o wymiarach około 91 x 140 m, wyniesione jest ponad poziom jeziora o ponad 25 m. Od strony południowo-zachodniej stok wzgórza opada stromo w kierunku jeziora. Obwałowanie grodziska wznosi się nieco ponad 130 m n.p.m. Majdan, o powierzchni około 60 arów, otoczony jest wałem wewnętrznym dochodzącym do wysokości 1,5 metra (ryc. 3). Grodzisko otacza także sucha fosa, którą wykopano na stokach wzgórza, 6 metrów poniżej korony wału wewnętrznego. Jej szerokość wynosi około 3-4 m, a głębokość około 1,5-2 m. Dodatkowo fosa została otoczona wałem zewnętrznym o wysokości do 2 m (ryc. 4). W północnej i w południowo-zachodniej części grodziska znajdowały się przejścia bramne przez wały (ryc. 5-6).

ŚRODOWISKO FIZYCZNO-GEOGRAFICZNE

JERZY NITYCHORUK I FABIAN WELC

Na *Szczegółowej mapie geologicznej Polski w skali 1:50 000, arkusz Dobrzyki*¹ okolice obiektu są zbudowane z gliny zwałowej, a sam obiekt leży na jednym z pagórków kemowych, których w tej okolicy jest kilka (ryc. 9). Formy te pochodzą ze stadiału górnego zlodowacenia Wisły.

Pagórek, na którym znajduje się grodzisko, ma 40 metrów wysokości, w stosunku do poziomu przylegającego od południa jeziora Młynek, od zachodu otacza go rynna subglacialna, a od północnego-wschodu i południowego wschodu rozcięcia erozyjne. Naturalne, świetne walory obronne podkreślone są przez dobrze zachowane obwałowanie. Pagórek kemowy przykrywa warstwa gliny zwałowej nawiercona w zachodniej jego części. We wschodniej części pagórka nawiercono piasek drobnoziarnisty – kemowy (ryc. 10-11).

Mięszczość nasypów formujących wał zewnętrzny obecnie wynosi 1,5 m (wiercenie JW - 1), głębokość fosy wynosiła przy jej powstaniu 1,5 m (wiercenie JW - 2) i 1,3 m (wiercenie JW - 7), wysokość nasypów wału wewnętrznego osiągała 2 m (wiercenie JW - 3) i 1,6 m (wiercenie JW - 6).

¹ Rabek i Narwojsz 2008.

Ryc. 3. Widok na wał od strony majdanu (fot. Z. Kobyliński)

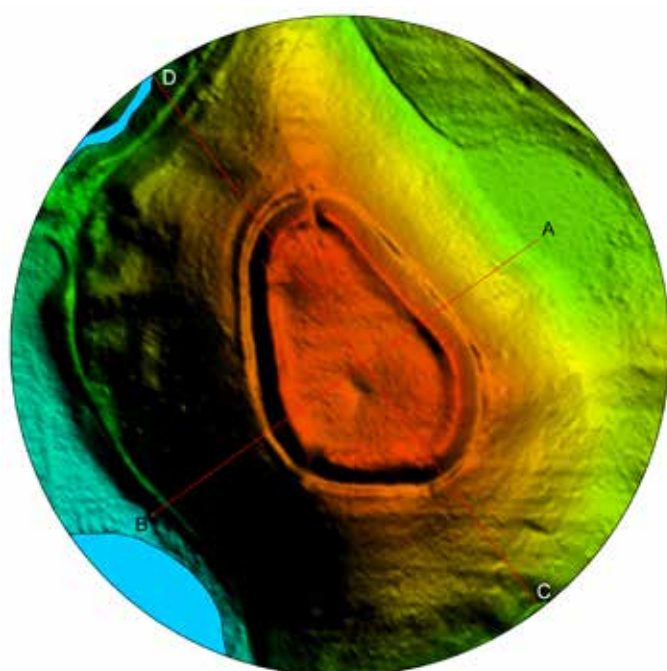
Ryc. 4. Wał zewnętrzny i fosa (fot. J. Wysocki)

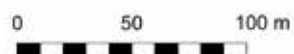
Ryc. 5. Przejście bramne w północnej części grodziska. Widok na stanowisko od strony północnej (fot. J. Wysocki)

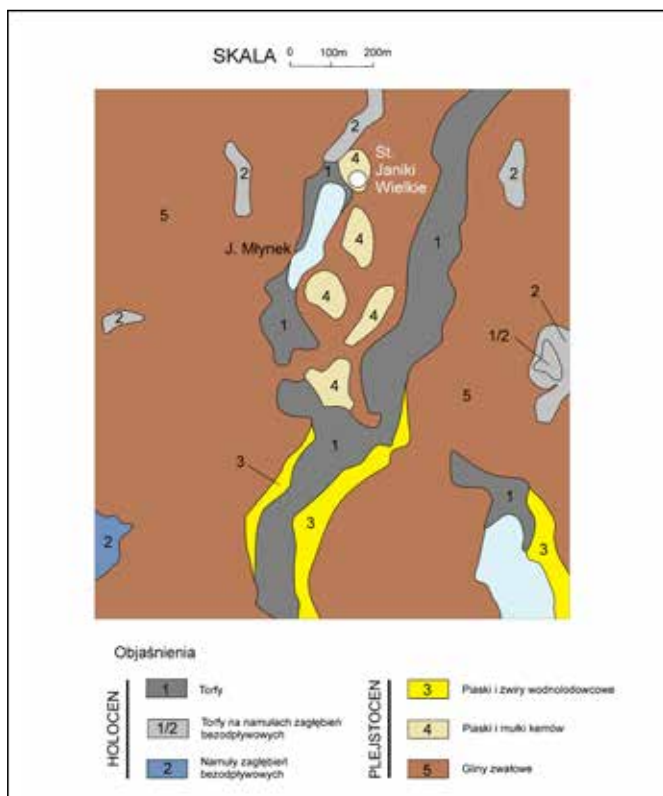
Ryc. 6. Przejście bramne w południowo-zachodniej części grodziska. Widok z majdanu od strony północno-wschodniej (fot. J. Wysocki)

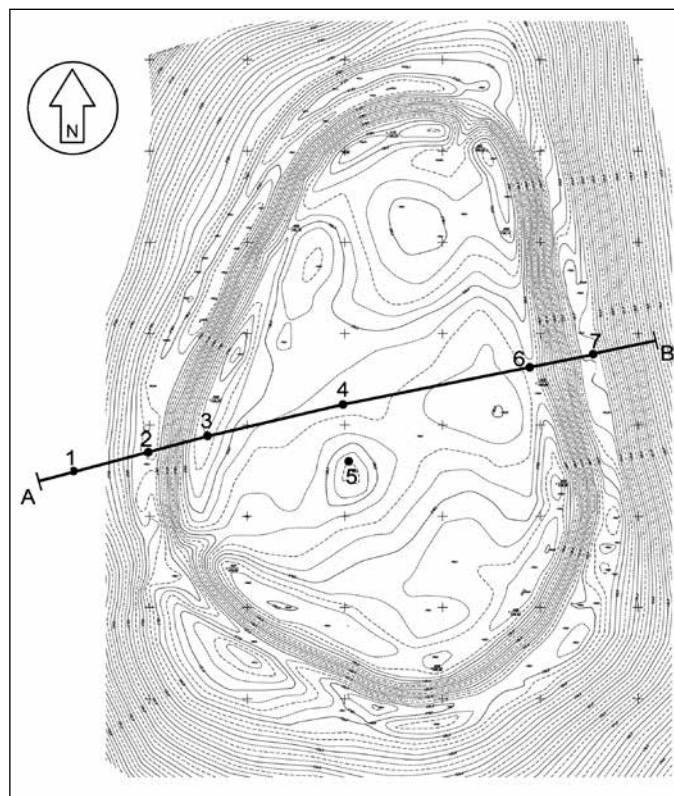
Ryc. 7. Grodzisko w Janikach Wielkich na zobrazowaniu ALS (na podstawie materiałów CODGiK, oprac. R. Solecki).

Ryc. 8. Przekrój grodziska w Janikach Wielkich uzyskany z danych ALS (na podstawie materiałów CODGiK, oprac. R. Solecki)

Ryc. 9. Mapa geologiczna okolic grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 (oprac. J. Nitychoruk i F. Welc)

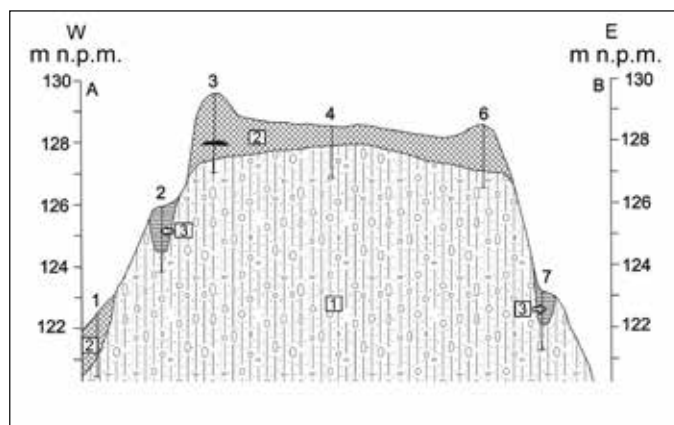
Ryc. 10. Plan warstwiczny grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 (wyk. J. Błaszczyk) z zaznaczonymi miejscami wierzeń geologicznych (oprac. J. Nitychoruk i F. Welc)

BADANIA ARCHEOLOGICZNE

KAMIL RABIEGA, MAGDALENA RUTYNA
I DARIUSZ WACH

Przebieg badań terenowych

Grodzisko w Janikach Wielkich, st. 2 zostało wymienione przez starostę morąskiego w sprawozdaniu do nadprezydenta z 19 września 1825 roku². Pisał on, iż w lesie Jaśkowskim, około 1000 kroków na wschód od młyna w Janikach Wielkich, na szczycie wysokiego wzgórza znajduje się grodzisko otoczone wałami. Według opisu, na terenie grodziska miały znajdować się pozostałości murowanej budowli, jednak późniejsze sprawozdania tego nie potwierdzają³. W latach 1826-1828 stanowisko było wizytowane przez Johanna Michaela Guisego, który sporządził jego szkic⁴. W latach 1930. Hans Crome zakwalifikował grodzisko jako pruskie i lokalizował je w miejscowości Jaskendorf (Jaśkowo)⁵.

Ryc. 11. Janiki Wielkie, st. 2. Przekrój geologiczny: 1 – glina zwalowa, 2 – warstwa archeologiczna, 3 – osady mułkowo-organiczne, wypełnisko fosi (oprac. J. Nitychoruk i F. Welc)

W 1963 r. grodzisko było wizytowane podczas badań AZP przez Romualda Odoja⁶, a w 1968 r. zostało wpisane do rejestru zabytków archeologicznych.

Badania archeologiczne na grodzisku przeprowadzone zostały w ramach realizacji projektu Katalog

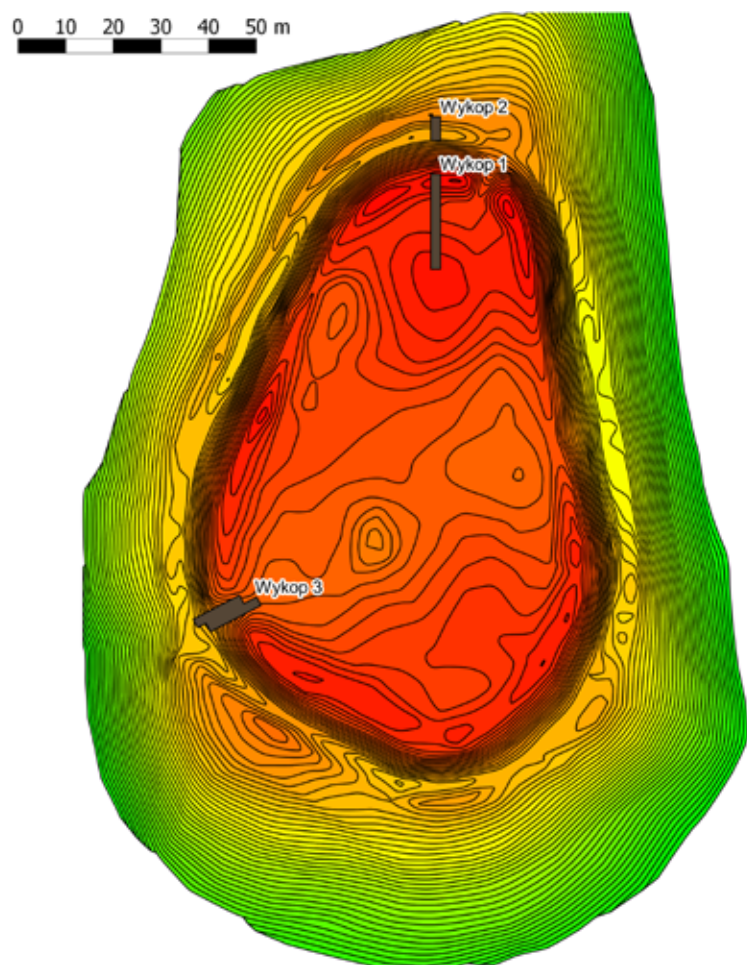
² AWUOZ w Elblągu: teczka Janiki Wielkie.

³ SMPK MVF: PM-A 1641/1, k. 171-172; Szczepański 2013: 241.

⁴ Guise-Zettel: PM IXh 00051b. W katalogu stanowisko przypisane do miejscowości Kraggenkrug.

⁵ Crome 1937: 108, 1938: 318.

⁶ ADA MWiM w Olsztynie: teczka Janiki Wielkie.

Ryc. 12. Plan sytuacyjno-wysokościowy grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 z rozmieszczeniem wykopów z sezonów 2013 i 2016 (na podstawie pomiarów J. Błaszczyka, oprac. R. Solecki)

grodzisk Warmii i Mazur w roku 2013 (północna część grodziska) i 2016 (część południowa). W trakcie prac wykopaliskowych otworzono trzy wykopy o łącznej powierzchni 96 m² (ryc. 12).

Wykop 1 usytuowano w północnej części grodziska. Miał on 20 m długości i 2 m szerokości. Dłuższą osią zorientowany był po linii północ-południe. Przecinał wewnętrzną część i szczyt wału grodziska. Zamiarem badawczym było rozpoznanie nawarstwień i śladów ewentualnych konstrukcji wału wraz z częścią wewnętrznego obszaru bezpośrednio do wału przylegającego. W obrębie wykopu 1 rozpoznano strukturę nawarstwień wału dochodzącą do 1,9 m, z kolei w obrębie majdanu do 70 cm.

Wykop 2 (o wymiarach 5 m długości i 2 m szerokości, dłuższą osią zorientowany w kierunku północ-południe) założono na przedłużeniu wykopu 1, 6 m na północ od jego krawędzi. Obejmował obszar fosy oraz południowy stok wału zewnętrznego. Miąższość warstw archeologicznych w fosie dochodziła do 1,3 m.

W południowo-zachodnim przejściu bramnym grodziska wytyczono wykop 3, którego powierzchnia wynosiła 46 m². Miał on 14 m długości i 4 m szerokości, jednak ze względu na rosnące w narożnikach wykopu drzewa, z badań wyłączono 6 m² w północnej części i 4 m² w części południowej. Rozpoznana struktura nawarstwień kulturowych dochodziła do 1,7 m głębokości.

Stratygrafia stanowiska

W trakcie badań archeologicznych przeprowadzonych w 2013 i 2016 roku wydzielono łącznie 143 jednostki stratygraficzne, które podzielono na siedem głównych faz związanych z użytkowaniem tego obiektu (tab. 1 i ryc. 13).

Warstwy naturalne

Warstwy kulturowe stanowiska zalegały we wszystkich wykopach na twardej naturalnej glinie 19=93.

Faza I - wczesna epoka żelaza

Faza I związana jest z budową i użytkowaniem grodu we wczesnej epoce żelaza. Powstał wówczas wał grodziska (W1) oraz fosa (W2). Wał (W1) usypano z warstw twardej, jednorodnej gliny 53, 55, 56 i 57 oraz drobnopiękistego, ilastego piasku 38A (ryc. 14-15).

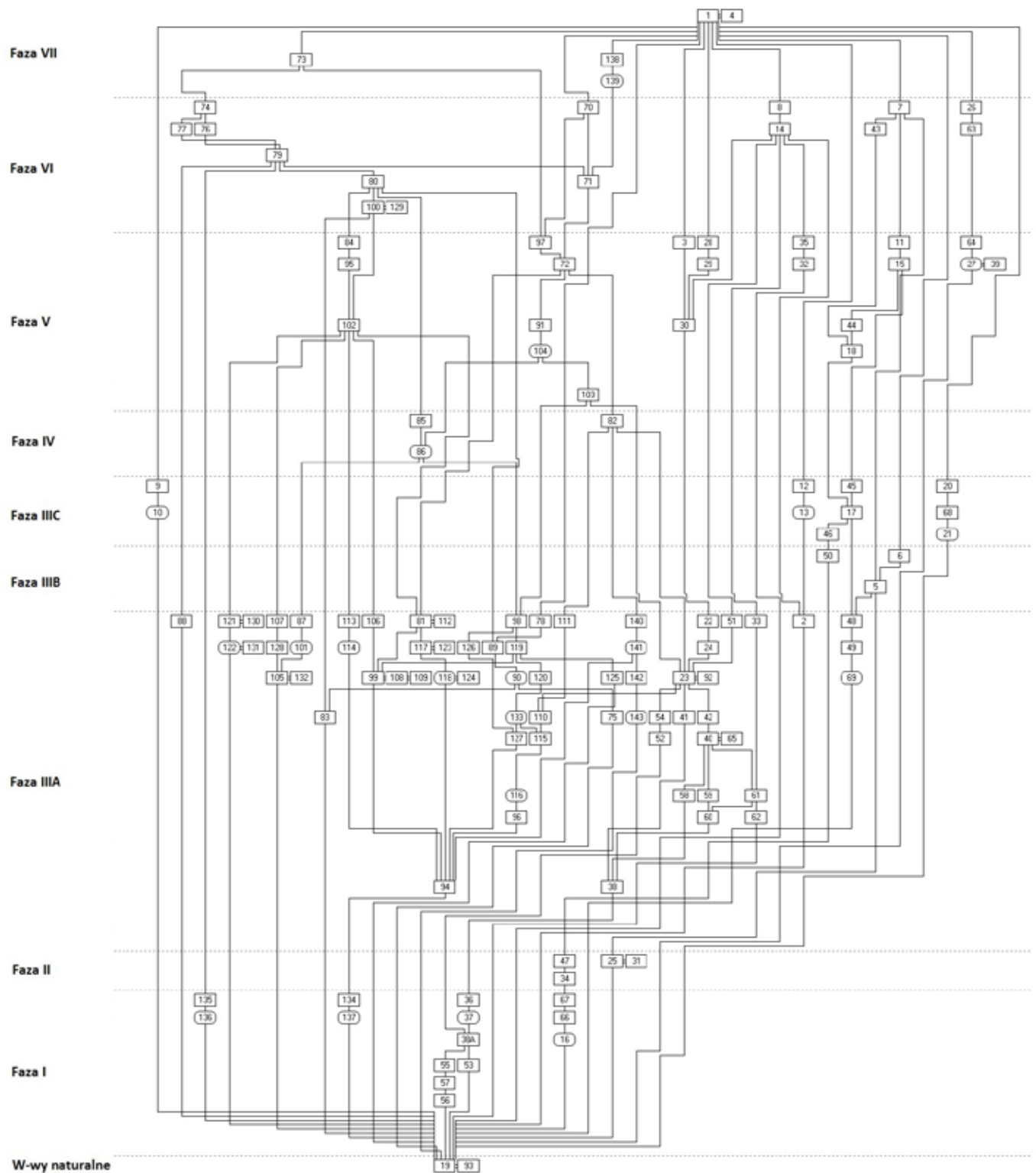
Na stropie warstwy 38A odkryto owalny w planie dół posłupowy 37, o przekroju U-kształtnym, z wypełniskiem piaszczystej, sypkiej, jednorodnej ziemi 36.

Z tą fazą można wiązać wyprofilowanie koryta fosy 16 (W2) oraz relikw jej najstarszego poziomu użytkowego, który reprezentowany jest przez twardą, jednorodną glinę 66 oraz soczewkę gliny 67 (ryc. 16). Szerokość fosy u góry wynosi około 2 m, a najniższy jej punkt znajduje się na poziomie 125,10 m n.p.m. Różnica wysokości pomiędzy dnem fosy, a szczytem wału po osi profilu W wynosi około 5 m. Fosa miała V-kształtny przekrój.

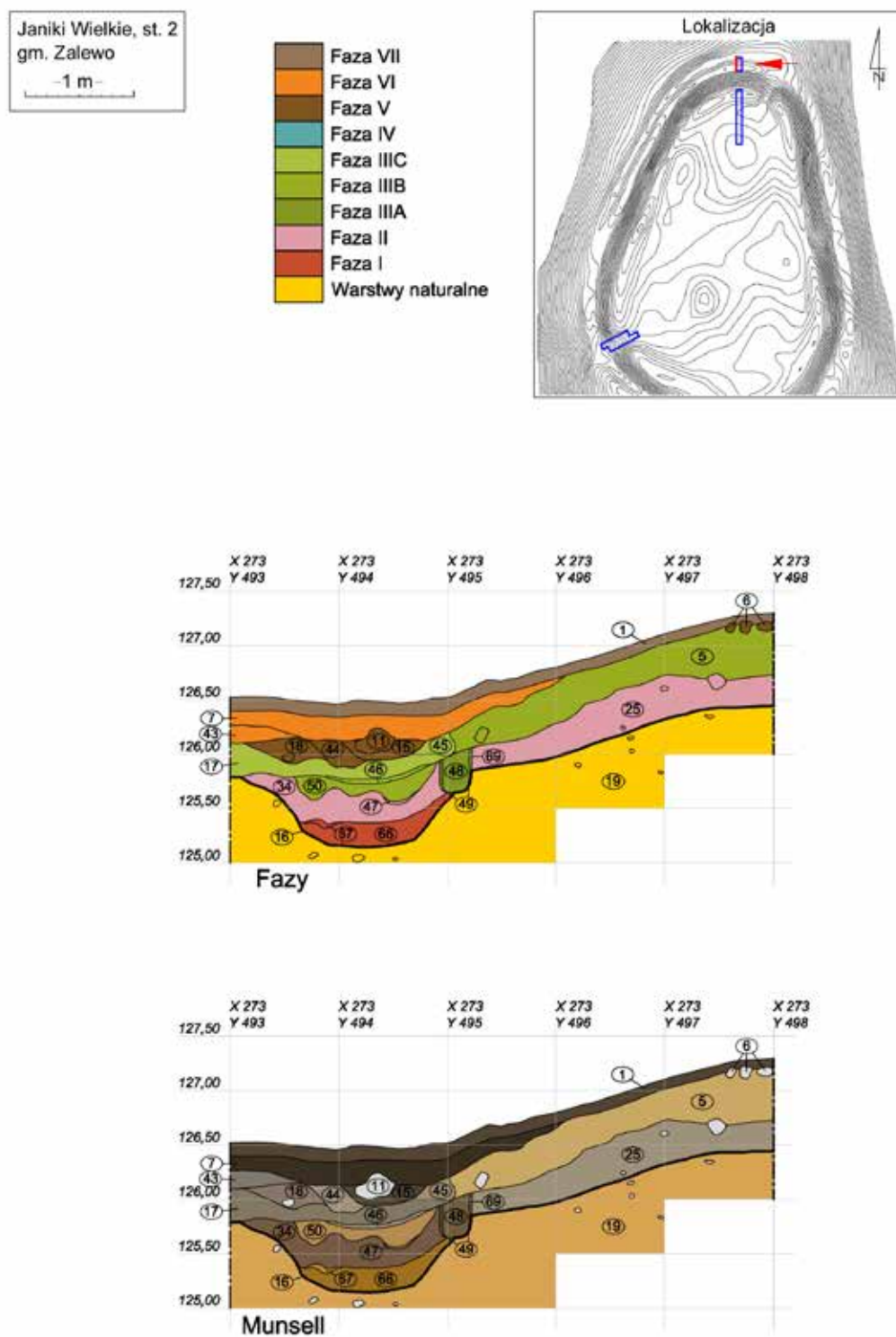
W wykopie 3 natrafiono na jamy, które mogą także można wiązać z osadnictwem we wczesnej epoce żelaza. Jest to owalny obiekt 136 z wypełniskiem jasnoszarego ilastego sedymentu z drobnymi węglami 135, a także obiekt 137 z wypełniskiem szarej ilastej ziemi z węgielkami 134.

Faza II - opuszczenie grodziska z wczesnej epoki żelaza

W tej fazie, w wyniku naturalnego narastania gleby w wykopie 2, w fosie powstała warstwa niejednorodnego, ilastego piasku 25=31, niejednorodna glina 34 i piaszczysto-gliniasta soczewka 47.

Ryc. 13. Janiki Wielkie, st. 2. Diagram relacji stratygraficznych (oprac. K. Rabiega)

Ryc. 16. Janiki Wielkie, st. 2. Ściana zachodnia wykopu 2 (oprac. D. Wach, M. Rutyna, K. Rabięga i R. Solecki)

Faza III - wczesne średniowiecze

Faza IIIA – starsze fazy wczesnego średniowiecza (?)

We wczesnym średniowieczu, po zniwelowaniu warstw powstałych w wyniku naturalnego narastania gleby po opuszczeniu grodziska, na stropie warstwy 38A z Fazy I nadsypano wał oraz wzniesiono drewnianą ścianę na jego szczycie. Zewnętrzny płaszcz wału (W1) usypano z następujących warstw: twardego, jednorodnego piasku 33, droбноziarnistego, ilastego piasku 38, twardej, jednorodnej gliny 52, twardej, jednorodnej gliny 54, gliniastego piasku 58, gliniastego piasku 59, jednorodnej gliny 61, jednorodnej gliny 62 oraz gliniastego piasku 60.

W wyniku spalenia ściana przewróciła się. W północnej części grodziska (W 1) zarejestrowano spalone bierwiona 41 i 42, piasek z dużą ilością węgla drzewnych 40=65 oraz grubą warstwę polepy 23=92 (ryc. 17) i piasku z fragmentami polepy 24. Powyżej powstała piaszczysto-gliniasta soczewka 51. Na warstwie 24 znaleziono fragment spalonej belki 22, o przekroju ok. 10 cm i zorientowanej po osi W-E. Na majdanie grodziska (W1) powstał wówczas poziom użytkowy, reprezentowany przez twardy, jednorodny piasek 2.

Zapewne z tym horyzontem należy wiązać częściowe oczyszczenie fosy (W2) oraz umocnienie jej północnego stoku. W ścianie W zadokumentowano ślad dołu postłupowego 69. Obiekt ten w planie miał kształt połowy owalu (druga połowa wchodziła w ścianę wykopu), a jego dno było płaskie. Wewnątrz zarejestrowano twardą, niejednorodną glinę 48 oraz glinę 49.

Z tej samej fazy pochodzą także jednostki stratygraficzne, które wiążą się z budową i funkcjonowaniem bramy w południowo-zachodniej części grodu (W3) (ryc. 18-21). W przestrzeni korytarza bramy, na naturalnej pomarańczowej glinie 19=93, nadsypano warstwę droбноziarnistego jasnego piasku 94 oraz jasną, ilastą ziemię 96, które tworzyły pionową ściankę (wraz z rumoszem polepowym 23=92), stanowiącą granicę wału (lub jego destruktorów) i przestrzeni korytarza bramnego. Na warstwie tej natrafiono na ślady spalenizny (belki): warstwa ilastego jednorodnego jasnoszarego popiołu 127 oraz skupisko drobnych węgli o regularnym, kwadratowym kształcie, z jasnymi piaszczystymi wtętami 126. Ścianka warstw 94 i 96 została zabezpieczona od strony SW konstrukcją, która chroniła przed osuwaniem się. W ten sposób po zachodniej stronie wzdłuż warstwy 94 i 96 oraz ściany 23=92 powstał rowek 116, o długości blisko czterech metrów, wypełniony brązowo-szarą ziemią 115. Od strony N i S granica rowka kończyła się dołami postłupowymi:

granica N rowka 116 – mały, U-kształtny dół postłupowy 143 z czarnym piaszczystym wypełniskiem 142 oraz duży dół postłupowy 141, widoczny w ścianie N, z wypełniskiem czarnej tłustej organicznej ziemi

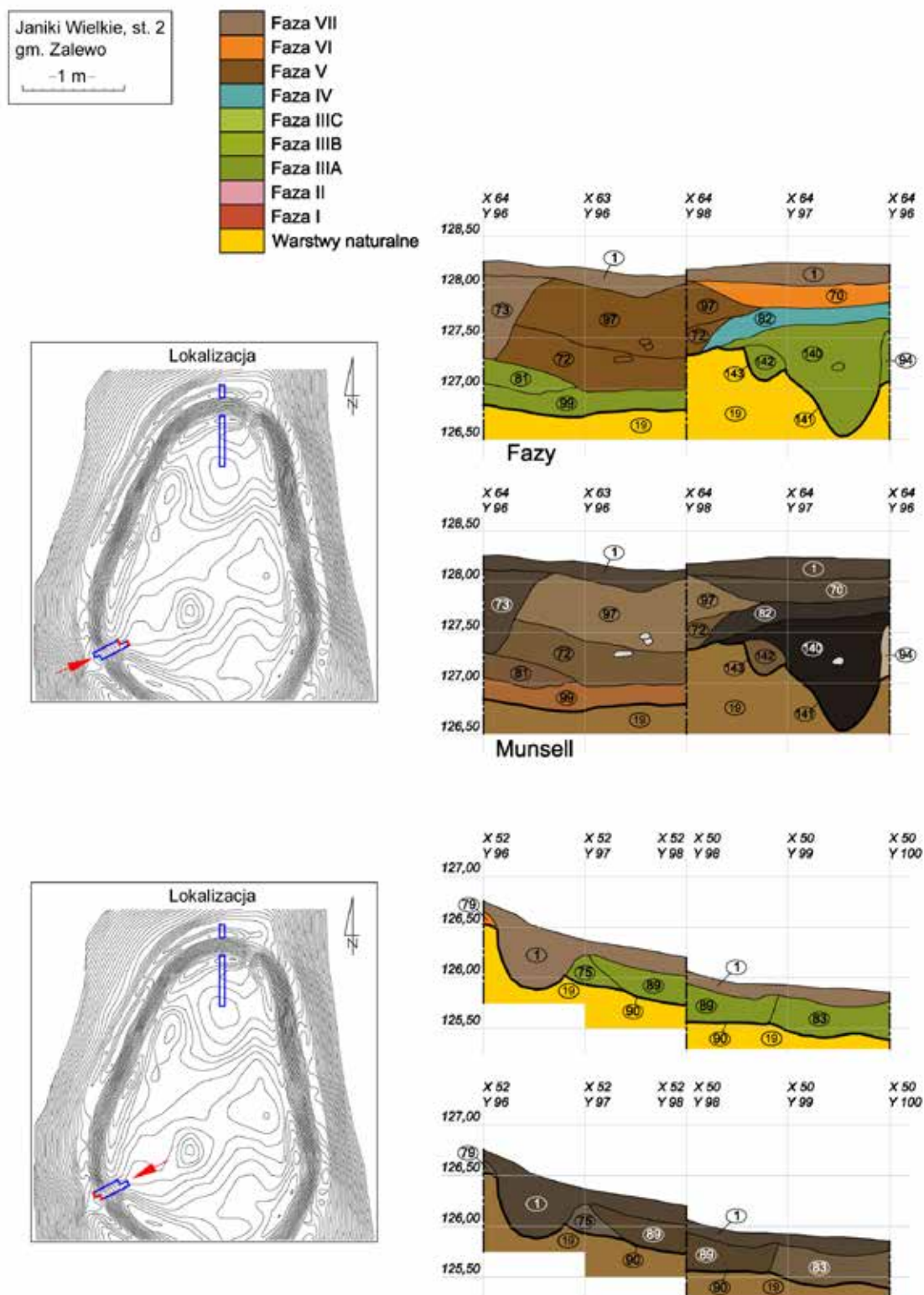
Ryc. 17. Janiki Wielkie, st. 2. Przepalona warstwa gliny w ścianie zachodniej wykopu 1 (fot. D. Wach)

z dużą ilością fragmentów węgla 140. Obiekt charakteryzował się U-kształtnym przekrojem podłużnym, poszerzającym się znacznie w partiach wyższych;

granica S rowka 116 – obiekt 133 widoczny w planie, a także ścianie wschodniej, z wypełniskiem szarobrązowej ziemi z polepami 120. Składał się z okrągłego dołu postłupowego o U-kształtnym przekroju, a także z przystającej, prostokątnej formy, ograniczonej z dwóch stron zagłębieniami, które sugerują pewnego rodzaju zabezpieczenie.

Na szczycie wału, powyżej droбноziarnistego jasnego piasku 94 oraz jasnej, ilastej ziemi 96, wzniesiono ścianę o konstrukcji drewniano-glinianej. W wyniku spalenia ściana przewróciła się, pozostawiając ślady w postaci pasa spalonych belek 110 i 111, a powyżej grubej warstwy różowo-pomarańczowej polepy 23=92. Zaobserwowano również, widoczne w ścianie zachodniej, pozostałości po przewróconej ścianie w postaci niejednorodnej, ilasto-piaszczystej warstwy 81=112 z dużą ilością drobnych grudek pomarańczowej polepy, a także warstwy pomarańczowo-czerwonej ziemi 99=108=109. Nad nią w planie rysował się nieduży wypukły płat nieregularnego kształtu - depozyt jasnej, ilastej ziemi 106, z kilkoma kamieniami w stropie warstwy.

Z konstrukcją bramną wiązały się także odsłonięte doły postłupowe. W najwyższej partii wału zadokumentowano U-kształtny w przekroju podłużnym i okrągły w przekroju poprzecznym obiekt 118=124 z wypełniskiem ciemnobrązowej ziemi oraz dużej ilości polep i kamieni na dnie 117=123. Owalny dół postłupowy 114 został wkopany w starszy obiekt z wczesnej epoki żelaza. Wypełniony był ciemnobrązową piaszczystą ziemią 113, a na dnie znajdował się kamień o średnicy ok. 40 cm. Pomiędzy dołami postłupowymi natrafiono na szarą warstwę 125, cha-

Ryc. 21. Janiki Wielkie, st. 2. Ściana wschodnia i zachodnia wykopu 3 (oprac. K. Rabięga i R. Solecki)

Tabela 1. Katalog warstw z opisem poszczególnych jednostek stratygraficznych grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 (oprac. M. Rutyna i K. Rabiega)

Numer jednostki stratygraficznej	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne X, Y	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
1=4	-	1, 2, 3	Cały obszar grodziska	X=50-498; Y=96-275	Warstwa podściółkowa; piaszczysta, sypka, niejednorodna; humus, miąższość do 20 cm	10YR 3/2	-	3, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 20, 26, 28, 30, 70, 71, 72, 73, 74, 78, 79, 80, 83, 89, 90, 97, 138, 139
2	-	1	Majdan w N części grodziska	X=466-467,70; Y=273-275	Piaszczysta, twarda, jednorodna ziemia; warstwa niwelacyjna, miąższość do 20 cm; Odkryto dwa fragmenty ceramiki	10YR 6/2	8, 13, 14	19
3	-	1	Szczyt wału wewnętrznego	X=485-486; Y=273-275	Kilka kamieni o średnicy od 10 do 20 cm; na szczycie wału	-	1	30
5	-	2	Szczyt i wewnętrzny stok wału zewnętrznego	X=495-498; Y=273-275	Jasna, zbita, twarda, ilasto-piaszczysta ziemia; strop warstwy pochylony ku S; miąższość do 50 cm; odkryto osiem fragmentów ceramiki	2,5Y 7/6	1, 6, 7	25, 48, 49
6	-	2	Szczyt i wewnętrzny stok wału zewnętrznego	X=495-498; Y=273-275	Skupisko kamieni o średnicy od 10 do 20 cm; kamienie nie tworzyły zwartego bruku	-	1	5
7	-	2	Południowy stok wału zewnętrznego	X=493-496; Y=273-275	Zbita, jednorodna ziemia ponad zagłębieniem fosi; miąższość do 30 cm	2,5Y 2/2	1	5, 11, 15, 18, 43, 44, 45
8	-	1	Zagłębienie przywałowe w N części grodziska	X=480-484; Y=273-275	Ilasta, jednorodna warstwa; powierzchnia stropu łagodnie zagłębiona; pojedyncze kamienie w stropie; miąższość do 20 cm; odkryto siedem fragmentów ceramiki	2,5Y 6/4	1	2, 14
9	10	1	Majdan w N części grodziska	X=471,50-472,80; Y=273,65-274,90	Gliniasta ziemia; wypełnisko obiektu 10; w stropie pojedyncze kamienie; widoczne granice; strop poziomy; miąższość do 20 cm; odkryto trzy fragmenty ceramiki	10YR 5/2	1	10
10	10	1	Majdan w N części grodziska	X=471,50-472,80; Y=273,65-274,90	Obiekt z wypełniskiem 9; widoczny z poziomu warstwy 2; w planie kształt nieregularny (wydłużony na SW); składa się z trzech zaokrąglonych części połączonych ze sobą, główna część niemal okrągła	-	9	19
11	16	2	Fosa w N części grodziska	X=494,20-494,40; Y=273-275	Rząd trzech dużych (i kilku małych) kamieni leżących w fosie 16; wypełnisko fosi; kamienie leżały w regularnych odstępach	-	7	15
12	13	1	Majdan w N części grodziska	X=466-467,20; Y=273-274	Wypełnisko obiektu 13; ilasto-piaszczysta, niejednorodna ziemia z drobnymi węglami drzewnymi (głównie w części E) oraz wtrętami polepy; granice lekko zatarte; miąższość do 35 cm	2,5Y 3/3	1	13
13	13	1	Majdan w N części grodziska	X=466-467,20; Y=273-274	Obiekt o długości 1,23 m i szerokości 1,2 m; kształt zbliżony prawdopodobnie do owalu (obiekt częściowo odsłonięty); płytka jama o łagodnych ścianach i nieregularnym płaskim dnie; miąższość do 35 cm	-	12	2
14	-	1	Szczyt i wewnętrzny stok wału zewnętrznego	X=475,20-484,80; Y=273-275	Warstwa piaszczysto-gliniastej ziemi z drobnymi fragmentami polepy oraz węglami drzewnymi; miąższość do 30 cm; odkryto siedem fragmentów ceramiki	10YR 5/5	8	32, 33, 35, 24, 30, 51
15	16	2	Fosa w N części grodziska	X=495-495,80; Y=273-275	Gliniasta, niejednorodna ziemia; wypełnisko fosi 16; pas ok. 50-70 cm wzdłuż linii fosi; z jej stropu widocznych było kilka dużych kamieni w równomiernych odstępach; miąższość do 20 cm	2,5Y 3/2	7, 11	17, 44, 45
16	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493-495; Y=273-275	Fosa zewnętrzna grodziska	-	34, 66	19
17	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493-495,08; Y=273-275	Wypełnisko fosi 16; gliniasta, tłusta, niejednorodna ziemia z licznymi węgielkami; w jej stropie przy ścianie W (od N) tkwił duży kamień; miąższość do 25 cm; odkryto jeden fragment ceramiki	2,5Y 5/2	15, 18, 43, 44, 45	34, 46, 48, 50
18	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493,20-493,90; Y=273-275	Wypełnisko fosi 16; od strony wewnętrznego stoku fosi; gliniasta przemieszana, niejednorodna ziemia; miąższość do 20 cm	7,5YR 5/2	7, 43, 44	17

Tabela 1. Ciąg dalszy

Numer jednostki stratygraficznej	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne X, Y	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
19=93	-	1, 2, 3	Cały obszar stanowiska	X=50-486; Y=96-275	Jednorodna, twarda glina; calec	10YR 7/8	2, 10, 14, 16, 27, 38A, 53, 56, 72, 75, 79, 82, 83, 86, 87, 88, 90, 94, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 114, 116, 118, 119, 122, 125, 127, 133, 136, 137, 141, 143	-
20	21	1	Majdan w N części grodziska	X=466-466,50; Y=275-274,20	Wypełnisko obiektu 21; przy S profilu; w planie kształt zbliżony do półkola; piaszczysto-ilasta, niejednorodna ziemia z drobnymi węgielkami; miąższość do 30 cm; odkryto jeden fragment ceramiki	10YR 5/3	1	68
21	21	1	Majdan w N części grodziska	X=466-466,50; Y=275-274,20	Obiekt z wypełniskiem 21; przy S profilu (narożnik SE)	-	68	19
22	-	1	Szczyt wału wewnętrznego	X=483-483,20; Y=273,80-274,65	Fragment spalonej belki; kierunek W-E; przekrój ok. 10 cm; dobrze zachowana, ale bardzo krucha	10YR 2/1	30	24
23=92	-	1, 3	Szczyt wału wewnętrznego	X=60,50-486; Y=96-275	Jednorodna warstwa pyłu i grudek polepy; warstwa przepalanej ściany; destrukcja konstrukcji wału; miąższość do 40 cm	5YR 5/6	24, 51, 70, 72, 82, 103, 139	38, 40, 41, 42, 52, 54, 110, 115
24	-	1	Południowy stok wału wewnętrznego	X=481-485,20; Y=273-275	Warstwa ziemno-polepowego, przepalonego rumoszu; tuż na S od szczytu wału; przepalone kamienie; strop warstwy opada ku S; miąższość do 40 cm; odkryto dwa fragmenty ceramiki	10YR 4/6	14, 22, 30	23
25=31	-	2	Szczyt wału zewnętrznego	X=495,20-498; Y=273-275	Warstwa zbitej, twardej, niejednorodnej piaszczysto-ilastej ziemi z białymi wtrętami; miąższość do 40 cm; odkryto jeden fragment ceramiki	2,5Y 6/2	5	19
26	-	1	Zagłębieniu przywałowe	X=475-479,80; Y=274-275	Piaszczysto-ilasta, niejednorodna ziemia z drobnymi fragmentami polepy i węgielków drzewnych; na stropie przy SW krawędzi wypełniska leżały kamienie; miąższość do 30 cm; odkryto trzy fragmenty ceramiki	10YR 3/4	1	63
27=39	27	1	Zagłębieniu przywałowe	X=475-479,80; Y=273,68-275	Zagłębienia u podnóża nasypu wału; widoczny przy E profilu; w planie kształt owalny	-	64	19
28	-	1	Stoku wału wewnętrznego	X=485,30-486; Y=273-275	Pas ilastej ziemi na stoku wału; miąższość do 30 cm	10YR 4/6	1	29
29	-	1	Stoku wału wewnętrznego	X=485,70-486; Y=273-275	Wąski pas spalenizny i przepalonych polep; wyznaczający granicę między nasypem ilasto-piaszczystym wału, a warstwą zniszczeniową (rumosz przepalonych polep 24); miąższość do 10 cm	10YR 3/3	28	30
30	-	1	Szczyt wału wewnętrznego	X=482,50-486; Y=273-275	Jałowa, ilasto-piaszczysta warstwa nasypu wału (szczytowa partia); miąższość do 95 cm	10YR 5/2	1, 3, 14, 29	22, 23, 24
32	-	1	Zagłębienie przywałowe	X=477-478,90; Y=273-274	Zbita, piaszczysta ziemia z drobinami węgla drzewnego; miąższość do 5 cm; odkryto jeden fragment ceramiki	10YR 4/6	14, 35	19
33	-	1	Podnóże wału i częściowo zagłębienie przywałowe	X=479,80-482; Y=273-275	Jasna, twarda warstwa jednorodnego piasku; miąższość do 20 cm	10YR 7/6	14, 51	61, 62
34	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493,60-494,94; Y=273-274	Tłusta, niejednorodna glina w obszarze zagłębienia fosy; miąższość do 35 cm	7,5YR 4/3	17, 47, 50	16, 66, 67

Tabela 1. Ciąg dalszy

Numer jednostki stratygraficznej	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne X, Y	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
35	-	1	Zagłębienie przywałowe	X=478,80-480; Y=273-274,20	Ślady paleniska lub rozrzuconych przepalonych bierwion. Cienka warstwa (2-3cm) z drobnymi fragmentami węgla drzewnych	10YR 3/3	14	19, 32
36	37	1	Wał wewnętrzny	X=484,75-484,80; Y=273	Wypełnisko obiektu 37; w planie kształt zbliżony do owalu; piaszczysta, sypka, jednorodna ziemia; miąższość do 10 cm	10YR 3/2	38	37
37	37	1	Wał wewnętrzny	X=484,75-484,80; Y=273	Dołek posłupowy przy W profilu; przekrój ukształtny	-	36	38A
38	-	1	Południowy stok wału wewnętrznego	X=486-481; Y=273-275	Drobnioziarnista, piaszczysto-ilasta ziemia; warstwa w obrębie nasypu wału, na S stoku wału; miąższość do 20 cm; odkryto 19 fragmentów ceramiki	2,5 Y 8/2	23, 41, 58, 60	36, 38A
38A		1	Nasyp wału wewnętrznego	X=482-486; Y=273-275	Drobnioziarnista, piaszczysto-ilasta ziemia; warstwa w obrębie nasypu wału; miąższość do 50 cm	10YR 7/3	37, 38, 52	19, 53, 55, 57
40=65	-	1	Podnóże wału wewnętrznego	X=480,50-482,30; Y=273-275	Piaszczysta, sypka warstwa spalenizny z drobnymi fragmentami węgla drzewnych; miąższość do 8 cm	2,5Y 8/8	23, 42, 51	58, 59, 60, 61
41	-	1	Szczyt wału wewnętrznego	X=483,30-484,50; Y=273,86-274,30	Bierwiona ewentualnego ramienia spalanej konstrukcji	10 YR 3/2	23	38
42	-	1	Stok wału wewnętrznego	X=480,80-481,40; Y=273-273,20	Obszar spalenizny z widocznymi fragmentami spalonego bierwiona	10 YR 3/2	23	40
43	-	2	Fosa w N części grodziska	X=493-493,60; Y=273	Twarda, niejednorodna glina; w SW części wykopu; miąższość do 20 cm	7,5YR 5/1	7	17, 18
44	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493,70-494,30; Y=273	Twarda, niejednorodna glina z drobnymi wtrętami węgielków; jedno z wypełnisk fosy 16; miąższość do 20 cm	10YR 6/2	7, 15	17, 18
45	16	2	Fosa w N części grodziska	X=494,70-495,10; Y=273	Twarda, niejednorodna soczewka gliny; jedno z wypełnisk fosy 16; miąższość do 20 cm	10YR 6/3	7, 15	17
46	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493,90-494,80; Y=273	Piaszczysto-gliniasta soczewka; jedno z wypełnisk fosy 16; miąższość do 5 cm	10YR 6/2	17	50
47	16	2	Fosa w N części grodziska	X=494,40-494,70; Y=273	Piaszczysto-gliniasta soczewka; jedno z wypełnisk fosy 16; miąższość do 5 cm	10YR 5/3	50	34
48	69	2	Fosa w N części grodziska	X=494,92-495,20; Y=273	Twarda, niejednorodna glina; warstwa widoczna w W profilu wykopu; wypełnisko obiektu 69; miąższość do 38 cm	2,5Y 4/3	5, 17	49, 69
49	69	2	Fosa w N części grodziska	X=495,20-495,22; Y=273	Twarda, niejednorodna glina; warstwa widoczna w W profilu wykopu; wypełnisko obiektu 69; miąższość do 4 cm	2,5Y 4/3	5, 48	69
50	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493,60-494,90; Y=273	Twarda, jednorodna glina; jedno z wypełnisk fosy 16; miąższość do 25 cm	10YR 6/6	17, 46	34, 47
51	-	1	Podnóże wału wewnętrznego	X=480,60-480,94; Y=273	Piaszczysto-gliniasta soczewka; widoczna w W ścianie wykopu; miąższość do 14 cm	7,5YR 5/2	14	23, 33, 40
52	-	1	Wał wewnętrzny	X=485,10-486; Y=273-275	Warstwa w nasypie wału; twarda, jednorodna glina; miąższość do 12 cm	10YR 4/6	23, 54	38A
53	-	1	Podnóże wału wewnętrznego	X=482,40-486; Y=273-273,90	Warstwa u podnóża wału; twarda, jednorodna glina; miąższość do 8 cm	10YR 7/8	38A	19
54	-	1	Wał wewnętrzny	X=486-485,70; Y=275-273,10	Warstwa w nasypie wału; twarda, jednorodna glina; miąższość do 20 cm	10YR 5/6	23	52
55	-	1	Wał wewnętrzny	X=483,80-485,20; Y=275	Twarda, jednorodna soczewka gliny; w nasypie wału; miąższość do 20 cm	10YR 7/6	38A	56, 57
56	-	1	Wał wewnętrzny	X=483,94-484,88; Y=275	Twarda, jednorodna soczewka gliny; nasyp wału; miąższość do 20 cm	10YR 7/4	55, 57	19
57	-	1	Wał wewnętrzny	X=484,64-485,68; Y=275	Twarda, jednorodna soczewka gliny; nasyp wału; miąższość do 36 cm	10YR 8/6	38A, 55	56, 19
58	-	1	Wał wewnętrzny	X=482,40-483; Y=275	Piaszczysto-gliniasta warstwa; widoczna w E ścianie wykopu; nasyp wału; miąższość do 10 cm	10YR 7/4	40	38

Tabela 1. Ciąg dalszy

Numer jednostki stratygraficznej	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne X, Y	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
59	-	1	Wał wewnętrzny	X=481,20-482,40; Y=275	Piaszczysto-gliniasta warstwa; widoczna w E ścianie wykopu; nasyp wału; miąższość do 8 cm	10YR 5/8	40	60
60	-	1	Wał wewnętrzny	X=480,20-482,40; Y=275	Piaszczysto-gliniasta warstwa; widoczna w E ścianie wykopu; nasyp wału; miąższość do 10 cm	10YR 6/6	40, 59, 61	19, 38
61	-	1	Podnóże wału wewnętrznego	X=480,10-480,78; Y=275	Twarda, jednorodna soczewka gliny; widoczna w E ścianie wykopu; miąższość do 14 cm	10YR 6/8	33, 40	60, 62
62	-	1	Podnóże wału wewnętrznego	X=479,50-480,30; Y=275	Twarda, jednorodna soczewka gliny; widoczna w E ścianie wykopu; miąższość do 14 cm	10YR 6/8	33, 61	19
63	-	1	Zagłębienie przywałowe	X=476,20-479,70; Y=275-274	Twarda, jednorodna glina; miąższość do 30 cm	10YR 6/3	26	64
64	27	1	Zagłębienie przywałowe	X=475,44-479,34; Y=275-274	Dolne wypełnisko obiektu 27; twarda, jednorodna glina; miąższość do 15 cm	10YR 4/4	63	27
66	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493,64-495,10; Y=273	Twarda, jednorodna glina; dolne wypełnisko fosy 16; miąższość do 22 cm	10YR 5/8	34, 67	16
67	16	2	Fosa w N części grodziska	X=493,70-494; Y=273	Twarda, jednorodna glina; soczewka ziemi widoczna w W ścianie wykopu; miąższość do 6 cm	10YR 6/8	34	66
68	21	1	Majdan w N części grodziska	X=466,10; Y=275-274,40	Dolne wypełnisko obiektu 21; twarda, niejednorodna glina; widoczna w SW narożniku wykopu; miąższość do 8 cm	10YR 4/6	20	21
69	69	2	Fosa w N części grodziska	X=494,92-495,24; Y=273	Dołek posłupowy (z wypełniskiem 48); widoczny w W ścianie wykopu; przekrój u-kształtny	-	48, 49	19
70	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=62,60-64; Y=96-97,96	Piaszczysta ziemia z drobinami polepy; warstwa erozyjna; miąższość do 24 cm	10YR 3/2	1	71, 72, 82, 23, 97
71	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=54,20-62,18; Y=96-98,20	Jednorodnej ilasto-gliniasta ziemia; zsuw z zakończenia wału schodzący ku środkowi korytarza bramnego; miąższość do 30 cm; odkryto krzemień	10YR 4/4	1, 70, 74, 76, 79, 139	19, 72, 98, 103
72	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=58,16-64; Y=93,30-99,89	Piaszczysto-ilasta ziemia z drobinami węgla drzewnych i polepy; nasyp wału; miąższość do 25 cm; odkryto 1 fragment ceramiki	10YR 3/2	1, 70, 71, 73, 97, 139	19, 81, 82, 91, 23, 99, 103, 104
73	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=59,20-61; Y=99,30-100	Piaszczysto-ilasta ziemia; ślad po norze zwierzęcej lub drzewie; miąższość do 78 cm	10YR 3/2	1	72, 74, 80, 81, 95, 97, 102
74	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=52,50-60,75; Y=96,90-99,25	Depozyt przemieszanej, piaszczystej i piaszczysto-ilastej, miękkiej ziemi; o podłużnym kształcie; w dolnej partii występowały dość licznie drobinny polepy i węgli drzewnych; warstwa erozyjna; miąższość do 25 cm; odkryto 2 fragmenty ceramiki	10YR 4/2	1, 73	71, 73, 76, 77, 79, 80, 97
75	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=52-53,20; Y=96,20-97,35	Jednorodna, piaszczysto-ilasta ziemia; warstwa użytkowa; miąższość do 22 cm	10YR 4/2	79, 90	19
76	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=58-61; Y=97,30-98,65	Skupisko kamieni; o średniej długości 10-25 cm; rumosz erozyjny konstrukcji bramnej	-	74	71, 79
77	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=53,80-54,80; Y=97,80-98,70	Skupisko kamieni w środkowej partii zbocza opadającego w stronę fosy; o średniej długości 10-15 cm; między kamieniami znajdował się żelazny grot oszczepu	-	74	79
78	90	3	SW przejście bramne grodziska	X=50,20-52,80; Y=97,50-99,20	Skupisko kamieni w obiekcie 90; kamienie o długość 15-30 cm; rumowisko ściany obiektu	-	1	89, 90
79	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=52-60,50; Y=96-99	Piaszczysta i piaszczysto-ilasta ziemia; widoczna w planie jako nieregularny pas; w jej miąższości znajdowały się kamienie pasa 76 i 77; opadała w stronę fosy; warstwa erozyjna; miąższość do 30 cm; odkryto 3 fragmenty ceramiki	10YR 4/2	1, 74, 76, 77	19, 71, 75, 80, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 101, 135, 136

Tabela 1. Ciąg dalszy

Numer jednostki stratygraficznej	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne X, Y	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
80	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=51-60; Y=98-100	Iłasta, jednorodna ziemia; warstwa erozyjna (zsów z wału); miąższość do 40 cm	10YR 6/6	1, 73, 74, 79	83, 84, 85, 86, 89, 90, 95, 100, 102
81=112	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,20-61; Y=98,10-100	Niejednorodna, gliniasto-piaszczysta ziemia z dużą ilością drobnych grudek polepy oraz drobin węgla; pozostałość po przewróconej ścianie; miąższość do 40 cm; odkryto 1 fragment ceramiki	7,5YR 4/4	72, 73, 102	94, 99, 117, 118
82	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=63-64; Y=96-97,80	Przepalona, ciemnej (miejscami czarna) ziemia; pozostałość spalonych konstrukcji bramy i (lub) wału; miąższość do 30 cm; odkryto 2 fragmenty ceramiki	10YR 2/1	70, 72, 97	19, 23, 110, 111, 140, 141
83	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=50-52; Y=98,90-100	Jednorodna, piaszczysto-łłasta ziemia; warstwa użytkowa; miąższość do 38 cm	10YR 4/3	1, 80, 90, 100	19
84	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=55-58,60; Y=99,15-99,60	Pozostałości spalonej belki drewnianej z ewentualnej zachodniej ściany bramy; forma pasa z zachowanymi relikami węgla drzewnych; miąższość do 8 cm	10YR 2/1	80	95
85	86	3	SW przejście bramne grodziska	X=53,10-60; Y=96,90-98,10	Jednorodna, miękka, mulista ziemia; wypełnisko rowka 86; spływ po stoku; miąższość do 15 cm	10YR 4/1	79, 80	86
86	86	3	SW przejście bramne grodziska	X=53,10-60; Y=96,90-98,10	Obiekt w formie rowka; kształt i przebieg nieregularny; w przekroju rynnowaty i V-kształtny; biegnący po stoku przez środek obszaru bramy w dół, w kierunku fosy; głębokość ok. 20 cm	-	79, 80, 85, 104	19, 87, 98, 101
87	101	3	SW przejście bramne grodziska	X=52,20-55,40; Y=96,20-98,70	Ślad rozłożonego i częściowo spalonego elementu drewnianego z dolnej części przestrzeni bramy; orientacja SW-NE; długość ok. 4 m; szerokość; ok. 25 cm; równoległy do krótszego śladu 88; miąższość do 8 cm	10YR 2/1	79, 86	19, 101
88	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=53,20-54,20; Y=96,10-96,70	Ślad ewentualnego, rozłożonego i częściowo spalonego elementu drewnianego (z konstrukcji bramy lub wału) z przestrzeni dolnej części bramy; orientacja SW-NE; długość ok. 1 m; szerokość ok. 20 m; równoległy do podobnego, dłuższego śladu 87; miąższość do 5 cm	10YR 2/1	79	19
89	90	3	SW przejście bramne grodziska	X=50-52,60; Y=97-99,20	Jednorodna, dość miękka ziemia; element wypełniska obiektu 90 (leżąca nad i między kamieniami 78) z obszaru przejścia bramy w przestrzeń fosy; miąższość do 35 cm	10YR 3/3	1, 78, 79, 80	90
90	90	3	SW przejście bramne grodziska	X=50-52,60; Y=97-99,20	Obiekt z obszaru przejścia stoku bramy w obszar fosy; wypełniony jednorodną ziemią 89 i kamieniami 78; kształt w planie prawdopodobnie kwadratowy lub prostokątny (częściowo poza wykopem); granice wyznaczały linie układu kamieni; głębokość 35 cm	-	1, 78, 79, 80, 89	19, 75, 83
91	104	3	SW przejście bramne grodziska	X=58,70-60,20; Y=96,50-97,60	Jednorodna ziemia; warstwa spalenizny; strop przecięty był od zachodu przez rowek 86; miąższość do 10 cm; odkryto 2 fragmenty ceramiki	10YR 2/1	72	104
94	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=57,40- 64; Y=96-100	Drobnoziarnista piaszczysta ziemia; tworząca pionową ściankę pod rumoszem polepy 23, element konstrukcji bramy; miąższość do 50 cm	10YR 7/3	81, 96, 99, 102, 106, 110, 114, 116, 118, 127, 141	19, 134, 137
95	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=55-60; Y=98-100	Iłasto-piaszczysta ziemia tworząca; nasyp wału; miąższość do 30 cm; odkryto 3 fragmenty ceramiki	10YR 6/6	73, 80, 84	102
96	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=61-63,30; Y=96-96,30	Iłasta ziemia tworząca pionową ściankę (razem z nasypem 94 i rumoszem polepowym 23), stanowiącą granicę wału (lub jego destruktyw) i przestrzeni korytarza bramnego; miąższość do 25 cm	2,5Y 7/2	110, 116	94

Tabela 1. Ciąg dalszy

Numer jednostki stratygraficznej	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne X, Y	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
97	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,50-64; Y=97,20-99,70	Ilasta, dość jednorodna ziemia; nasyp wału; miąższość do 70 cm	2,5Y 7/6	1, 70, 73, 74	72, 82
98	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=55-59,30; Y=96-97,90	Piaszczysta i piaszczysto-ilasta ziemia; poziom użytkowy funkcjonowania bramy; miąższość do 30 cm; odkryto 1 fragment ceramiki	10YR 4/2	71, 86, 103	19, 119, 120, 125, 126, 127, 133
99=108=109	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=59-63,20; Y=97,20-100	Warstwa ilastej, przepalanej ziemi i polepy w postaci grudek i drobin; pozostałość po przewróconej ścianie; miąższość do 20 cm; odkryto 1 fragment ceramiki	5YR 5/8	72, 81, 106, 119	19, 94
100=129	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=51,50-55; Y=97,70-100	Przemieszana, piaszczysto-ilasta ziemia z wtrętami węgla i popiołu; warstwa erozyjna (zsuwisko z wału); miąższość do 35 cm	10YR 7/6	80	19, 83, 102, 105, 128
101	101	3	SW przejście bramne grodziska	X=52,20-55,40; Y=96,20-98,70	Rynnowate zagłębienie biegnące ukośnie przez dolną część korytarza bramnego; negatyw elementu konstrukcyjnego; głębokość 8 cm	-	79, 86, 87	19, 105
102	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=54,50-60,50; Y=97,89-100	Niejednorodna, przemieszana, ilasta i piaszczysto-ilasta ziemia; nasyp wału; miąższość do 25 cm; odkryto 1 fragment ceramiki	10YR 5/3	73, 80, 95, 100	19, 81, 94, 105, 106, 107, 128
103	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=57,50-60,60; Y=96-97,50	Niejednorodna, piaszczysta i piaszczysto-ilasta ziemia z małą ilością drobin polepy i węgla drzewnych; nasyp wału; miąższość do 15 cm	10YR 4/2	71, 72, 104, 139	23, 98, 115, 120, 133
104	104	3	SW przejście bramne grodziska	X=58,70-60,20; Y=96,50-97,60	Obiekt o kształcie nieregularnym, zbliżonym do prostokąta; negatyw ewentualnej skrzyni (wypełnisko 91); głębokość ok. 10 cm	-	72, 91	103
105=132	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=52,50-56,30; Y=97,60-100	Ciemna, piaszczysto-ilasta ziemia; z wtrętami węgla oraz małej ilości polepy; poziom użytkowy; miąższość do 15 cm	10YR 3/1	100, 101, 102, 128	19
106	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=59,20-60,25; Y=98,60-99,20	Depozyt ilastej ziemi; o nieregularnym kształcie; z kilkoma kamieniami w stropie; miąższość do 5 cm	10YR 6/4	102	94, 99
107	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=55,50-56,80; Y=98,50-99,50	Depozyt warstwy spalenizny; o kształcie w przybliżeniu prostokątnym, relikty konstrukcji przybramnej; miąższość do 10 cm	10YR 4/4	102	128
110	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,70-63,95; Y=96-96,20	Warstwa spalenizny i spalonej ziemi pod rumoszem polepy 23; w niej znajdowały się spalone belki ściany; miąższość do 10 cm; odkryto 1 fragment ceramiki	10YR 3/1	82, 23, 111	94, 96, 115, 116
111	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=63,60-63,95; Y=96-96,25	Spalone belki ze ściany konstrukcji bramnej; znajdujące się przy warstwie 110; miąższość do 10 cm	10YR 3/1	82	110
113	114	3	SW przejście bramne grodziska	X=59-59,50; Y=99-99,70	Piaszczysta ziemia; wypełnisko dołka posłupowego; miąższość do 35 cm	10YR 4/2	102	114
114	114	3	SW przejście bramne grodziska	X=59-59,50; Y=99-99,70	Owalny obiekt; wymiary 70 x 50 cm; na dnie kamień o średnicy 40 cm; dołek posłupowy; głębokość 35 cm	-	113	19, 94, 134, 137
115	116	3	SW przejście bramne grodziska	X=59,50-64; Y=96-97	Piaszczysta ziemia; wypełnisko rowka 166, znajdującego się wzdłuż ściany 23; miąższość do 60 cm	10YR 4/6	23, 103, 110, 133	116
116	116	3	SW przejście bramne grodziska	X=59,50-64; Y=96-97	Rynnowany obiekt, podłużny; o regularnej szerokości ok. 40 cm; przy zachodniej stronie ściany 23; granica wjazdu bramnego; głębokość 60 cm	-	103, 110, 115, 133	19, 94, 96
117=123	118	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,40-60,80; Y=97,65-98	Piaszczysta ziemia z dużą ilością polep i kamieni na dnie; wypełnisko dołka posłupowego; miąższość do 17 cm	7,5YR 4/4	81	118
118=124	118	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,40-60,80; Y=97,65-98	Okrągły obiekt; wymiary 40 x 35 cm; dół posłupowy; U-kształtny; głębokość 17 cm	-	81, 117	19, 94
119	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=58,40-60,10; Y=96,50-97,50	Depozyt piaszczystej ziarni z węgielkami; o owalnym kształcie; miąższość do 8 cm	2,5YR 2,5/1	98, 103	19, 99, 120, 125

Tabela 1. Ciąg dalszy

Numer jednostki stratygraficznej	Numer obiektu	Numer wykopu	Położenie w obrębie stanowiska	Współrzędne X, Y	Opis jednostki stratygraficznej	Barwa (Munsell)	Pozycja stratygraficzna	
							Znajduje się pod	Znajduje się nad
120	133	3	SW przejście bramne grodziska	X=59,10-59,85; Y=96=96,80	Piaszczysta ziemia z drobinami polepy; wypełnisko obiektu 133 (dolek postłupowy); miąższość do 55 cm; odkryto 1 fragment ceramiki	10YR 4/3	98, 103, 119	133
121=130	122	3	SW przejście bramne grodziska	X=56,28-56,44; Y=98,97-99,14	Piaszczysta ziemia; wypełnisko dołka postłupowego 122; miąższość do 15 cm	10YR 4/1	102	122
122=131	122	3	SW przejście bramne grodziska	X=56,28-56,44; Y=98,97-99,14	Okrągły obiekt; dół postłupowy; wymiary 30 x 20 cm; U-kształtny; głębokość 15 cm	-	102, 121	19
125	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=58-60,40; Y=97-98,60	Depozyt piaszczystej przepalanej ziemi; w środkowej partii przejazdu bramnego; składająca się z dosyć regularnych pasów, które mogą stanowić pozostałość rozłożonego drewna (drzwi?); miąższość do 8 cm	7,5YR 4/1	98, 119	19
126	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,20-60,68; Y=96,36-96,77	Warstwa spalenizny z węglami; o regularnym, kwadratowym kształcie, niejednorodne jasne, piaszczyste wtręty (popiół?); pozostałość konstrukcji bramy; miąższość do 10 cm	7,5YR 5/1	98	127
127	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=59-61,10; Y=96,10-97,10	Jendnorodna, ilasta ziemia; podłużny kształt szerokości ok. 40 cm; pozostałość konstrukcji bramy; miąższość do 15 cm	2,5YR 5/1	98, 126, 133	19, 94
128	-	3	SW przejście bramne grodziska	X=53,80-55,80; Y=99,50-100	Warstwa spalenizny; z dużą ilością węgla oraz polepy; pozostałość konstrukcji przybramnej; miąższość do 15 cm	10YR 3/3	100, 102, 107	105
133	133	3	SW przejście bramne grodziska	X=59,10-59,85; Y=96=96,80	Obiekt z wypełniskiem 120; dołek postłupowy, od strony wschodniej o rozszerzonych granicach w formie prostokątu; głębokość 55 cm	-	98, 103, 120	19, 115, 116, 127
134	137	3	SW przejście bramne grodziska	X=58,20-59,50; Y=98,15-99,40	Ilasta ziemia z drobnymi węglami; wypełnisko jamy 137; miąższość do 25 cm; odkryto 24 fragmenty ceramiki	7,5YR 6/2	94, 114	137
135	136	3	SW przejście bramne grodziska	X=55,40-54,20; Y=96,64-97,40	Ilasta warstwa z drobnymi węglami; wypełnisko jamy 136; miąższość do 40 cm; odkryto 17 fragmentów ceramiki i przepalone kości	7,5YR 6/2	79	136
136	136	3	SW przejście bramne grodziska	X=55,40-54,20; Y=96,64-97,40	Owalny obiekt z wypełniskiem 135; średnica ok. 80 cm; jama zasobowa; głębokość 40 cm	-	79, 135	19
137	137	3	SW przejście bramne grodziska	X=58,20-59,50; Y=98,15-99,40	Owalny obiekt z wypełniskiem 134; znajdujący się w przejściu bramy przy dole postłupowym 114; wymiary 95 x 80 cm; jama gospodarcza; głębokość 25 cm	-	94, 114, 134	19
138	139	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,40-60,76; Y=96-96,20	Zbita ilasta ziemia; wypełnisko obiektu 139; widoczna w E profilu; miąższość do 45 cm	7,5 YR 4/2	1	139
139	139	3	SW przejście bramne grodziska	X=60,40-60,76; Y=96-96,20	Obiekt z wypełniskiem 138; widoczny w E profilu; prawdopodobnie ślad po norze zwierzęcej; głębokość 45 cm	-	1, 138	71, 72, 23, 103
140	141	3	SW przejście bramne grodziska	X=63,50-64; Y=96-97,70	Wypełnisko obiektu 141; widoczne w N profilu; tłusta organiczna ziemia z dużą ilością fragmentów węgla; miąższość do 120 cm	10YR 2/1	82	141
141	141	3	SW przejście bramne grodziska	X=63,50-64; Y=96-97,70	Obiekt z wypełniskiem 140; duży dół postłupowy o średnicy ok. 50 cm na dnie, rozszerzający się do ok. 150 cm w stropie; głębokość ok. 120 cm	-	82, 140	19, 94, 142, 143
142	143	3	SW przejście bramne grodziska	X=63,80-64; Y=97-97,44	Wypełnisko dołka postłupowego 143; piaszczysta warstwa; miąższość do 35 cm	7,5YR 3/3	141	143
143	143	3	SW przejście bramne grodziska	X=63,80-64; Y=97-97,44	Obiekt widoczny w N profilu, mały dół postłupowy o przekroju okrągłym; U-kształtny; głębokość 35 cm	-	141, 142	19

rakteryzującą się dosyć regularną strukturą pasów i prostokątnym kształtem, co może wskazywać na pozostałość drewnianej bramy przy przejściu bramnym. Nad tą jednostką znajdowała się owalna warstwa czarnej ziemi z węgielkami 119, która przykrywała też częściowo obiekt 133. Poniżej na stoku zadokumentowano dół posłupowy 122=131 wypełniony piaszczystą brunatną ziemią 121=130.

Poziom użytkowy fazy III w odniesieniu do funkcjonowania bramy stanowiła szara piaszczysta i piaszczysto-ilasta ziemia 98 oraz ciemna warstwa piaszczysto-ilastej ziemi 105=132. Nad nią odkryto warstwę spalenizny, czarno-brązową ziemię z dużą ilością węgla oraz polepy 128, która jest pozostałością konstrukcji przybramnej. Nad tą warstwą rysowały się ślady spalenizny 107 o prostokątnym kształcie granic. Obok, w dolnej części przestrzeni bramy SW grodziska odkryto ślad rozłożonego i częściowo spalonego elementu drewnianego 87 (rynnowate zagłębienie 101) o orientacji SW-NE, długości ok. 4 m i szerokości ok. 25 cm. Równolegle do niego zarysował się krótszy ślad ewentualnego, rozłożonego i częściowo spalonego elementu drewnianego 88 (z konstrukcji bramy lub wału) o długości ok. 1 m i szerokości ok. 20 cm.

W najniższej części stoku korytarza bramnego (W3) zalegała warstwa jednorodnej, piaszczysto-ilastej ziemi 83 oraz szaro-brązowej 75. W ich obrębie leżał obiekt 90 z wypełniskiem 89 i kamieniami 78. Obiekt ten miał prawdopodobnie kwadratowy lub prostokątny w planie kształt (częściowo poza wykopem), a jego granice wyznaczały linie układu kamieni.

Faza IIIB

W procesie naturalnego narastania gleby dno fosy z Fazy III A zostało przykryte twardym, ilastym piaskiem 5 oraz twardą, jednorodną gliną 50. Na warstwie 5 zalegały luźne kamienie 6, które prawdopodobnie stanowią pozostałość pewnego rodzaju umocnienia wału zewnętrznego.

Faza IIIC

Po jakimś czasie oczyszczono fosę (W2). Powstał wówczas kolejny poziom użytkowy, reprezentowany przez gliniasty piasek 46; niejednorodny, z drobnymi fragmentami węgla drzewnych gliniasty piasek 17 oraz niejednorodną glinę 45.

Prawdopodobnie w tym okresie powstały trzy jamy na majdanie grodziska (W1). Nieregularny obiekt 13, o wymiarach 1 x 1,2 m i około 35 cm głębokości, odkryto w południowo-zachodnim narożniku wykopu. W wypełnisku jamy zalegał niejednorodny, ilasty piasek z fragmentami węgielków drzewnych 12. Półkolistą jamą 21, o wymiarach 50 x 80 cm i 30 cm głębokości, znajdowała się w południowo-wschodnim

narożniku. Jej wypełnisko tworzyła niejednorodna glina 68 oraz ilasty piasek z węgielkami drzewnymi 20. Obiekt 10, o wymiarach 0,8 x 1,25 m i głębokości 0,2 m, w planie miał kształt nieregularny (składał się z trzech zaokrąglonych połączonych ze sobą części). Jego wypełniskiem była jednorodna glina 9.

Faza IV - opuszczenie grodziska

Do tego horyzontu należą jednostki powstałe w wyniku erozji wału wczesnośredniowiecznego grodziska. Na SW wale grodziska (W3) zadokumentowano warstwę przepalonej, ciemnej ziemi 82, która mogła powstać w wyniku erozji konstrukcji bramy i (lub) wału. Warstwa ta zalegała przy przewróconej ścianie 23=92. Ponadto powstała wówczas warstwa spływu w formie rowka nieregularnego kształtu i przebiegu 86. Rowek był w przekroju rynnowaty, V-kształtny i biegł przez środek obszaru bramy, w dół w kierunku fosy gdzie zanikał. Wypełnisko rowka składało się z jednorodnej, miękkiej mulistej ziemi 85.

Faza V - użytkowanie grodu w XI-XIII wieku

Faza ta związana jest z użytkowaniem grodziska w XI-XIII w. Nadsypano wał (W1), a po jego wewnętrznej stronie (od strony majdanu) wykopano zagłębienie przywałowe 27=39 (W1). Na wale zadokumentowano warstwę jednorodnego ilastego piasku 30, na którym zalegało skupisko kamieni 3. Powyżej występowała warstwa niejednorodnego piasku z węgielkami drzewnymi i polepą 29 oraz pas ilastej ziemi 28. Poziom użytkowy w zagłębieniu przywałowym tworzył piasek z drobnymi fragmentami węgla drzewnych 35 (w części zachodniej) oraz twarda glina 64 (w części wschodniej), a także zbita, piaszczysta ziemia z drobinami węgla drzewnego 32.

W fosie (W2) powstał poziom użytkowy reprezentowany przez niejednorodny, gliniasty piasek 18, niejednorodną glinę z węgielkami drzewnymi 44 oraz warstwę niejednorodnego, gliniastego piasku 15, w której stropie zalegały luźne kamienie 11.

Wówczas nadsypano wał także od strony bramy SW grodziska (W3). Nad warstwami użytkowymi z wczesnego średniowiecza usypano warstwę niejednorodnej piaszczysto-ilastej ziemi z drobinami polepy i węgla drzewnych 103. W warstwę tę zagłębiony był nieregularnie prostokątny obiekt 104 z wypełniskiem czarnej, przepalonej ziemi 91. Być może był to odcisk po drewnianej skrzyni. Ponadto nad rumoszem polepowym znajdowała się piaszczysto-ilasta warstwa z drobinami węgla drzewnych i pomarańczowych polep 72. Kolejnymi warstwami nasypu wału z fazy

V były następujące warstwy (widoczne w zachodnim profilu): niejednorodna przemieszana, szara i szaro-brązowa ziemia ilasta i piaszczysto-ilasta 102; jasna, ilasto-piaszczysta ziemia 95; a także dość jednorodna, ilasta jasna ziemia 97. Ponadto, na warstwie 95 zadokumentowano ślady spalonej belki 84.

Faza VI – opuszczenie grodziska

Po opuszczeniu grodziska, zapewne w XIV w., jego wały uległy daleko idącej erozji i spłynęły w kierunku majdanu oraz fosy. W wykopie 1 w zagłębieniu przywałowym zaobserwowano następujące warstwy: twardą, jednorodną glinę 63 i niejednorodny, ilasty piasek z węgielkami drzewnymi i polepą 26. Na stoku wału i w zagłębieniu przywałowym była to warstwa jednorodnego, ilastego piasku 8 oraz gliniasty piasek z węgielkami drzewnymi 14. W fosie (W2) horyzont ten reprezentuje twarda, niejednorodna glina 43 oraz jednorodny piasek 7.

W wykopie 3 (SW wał grodziska) zadokumentowano następujące warstwy erozyjne pochodzące z fazy VI: opadająca w kierunku majdanu warstwa szaro-brązowa z fragmentami węgla i polepą 70; znajdująca się na południowym stoku wału warstwa jasnej, jednorodnej ziemi ilasto-gliniastej 71; bardzo jasna, jednorodnie przemieszana ziemia piaszczysto-ilasta 100=129 oraz jednorodna, ilasta jasna ziemia 80.

Ponadto w na stoku korytarza bramnego w wyniku erozji i warunków atmosferycznych powstały warstwy spływu. Na stropie warstwy 80 zadokumentowano piaszczystą i piaszczysto-ilastą ziemię 79, widoczną w planie jako nieregularny pas między jasnymi, ilastymi warstwami 71 i 80. W jej miąższości znajdowały się skupiska kamieni: skupisko 76, rysujące się na północnej krawędzi zbocza wału; a także skupisko 77, widoczne w środkowej partii zbocza opadającego w stronę fosy, w którym odkryto grot oszczepu (ryc. 22). Jednostki te pokrywał depozyt ciemnej, przemieszanej, piaszczystej, a w dolnej partii piaszczysto-ilastej, miękkiej ziemi ciemnoszaro-brązowej 74.

Faza VII – współczesność

Obecną powierzchnię grodziska tworzy drobnoziarnisty, ziemisty piasek 1=4 (W1, W2, W3). W wykopie 3 w profilu E zaobserwowano obiekt 139 w wypełniskiem zbitej ilastej ziemi 138, który stanowi ślad po norze zwierzęcej. W północnej części W3 widoczna była warstwa ciemnoszaro-brązowej piaszczysto-ilastej ziemi 73, która prawdopodobnie jest pozostałością dużej nory zwierzęcej lub rosnącego drzewa.

Ryc. 22. Janiki Wielkie, st. 2. Skupisko kamieni 77 i grot oszczepu *in situ*. Widok od strony wschodniej (fot. D. Wach)

ZNALEZISKA

URSZULA KOBYLIŃSKA

Ceramika

W trakcie badań wykopaliskowych w 2013 i 2016 roku w nawarstwieniach kulturowych grodziska znaleziono 131 fragmentów ceramiki, w tym 6 fragmentów z wylewem (stanowiących odpowiednik 31% SEN) z wczesnego okresu żelaza oraz 4 fragmenty średniowieczne z wylewem (stanowiące odpowiednik 24% SEN); 108 fragmentów brzuśców, z których 15 było ozdabianych; 11 części przydennych i 1 dno lekko wklęsłe (stanowiące odpowiednik 10% SEN). Pod względem chronologicznym 96 fragmentów ceramiki pochodziło z wczesnej epoki żelaza, a 35 z wczesnego średniowiecza (tab. 2-3).

Ceramika z wczesnej epoki żelaza (tabl. 1:1-3, 5-8)

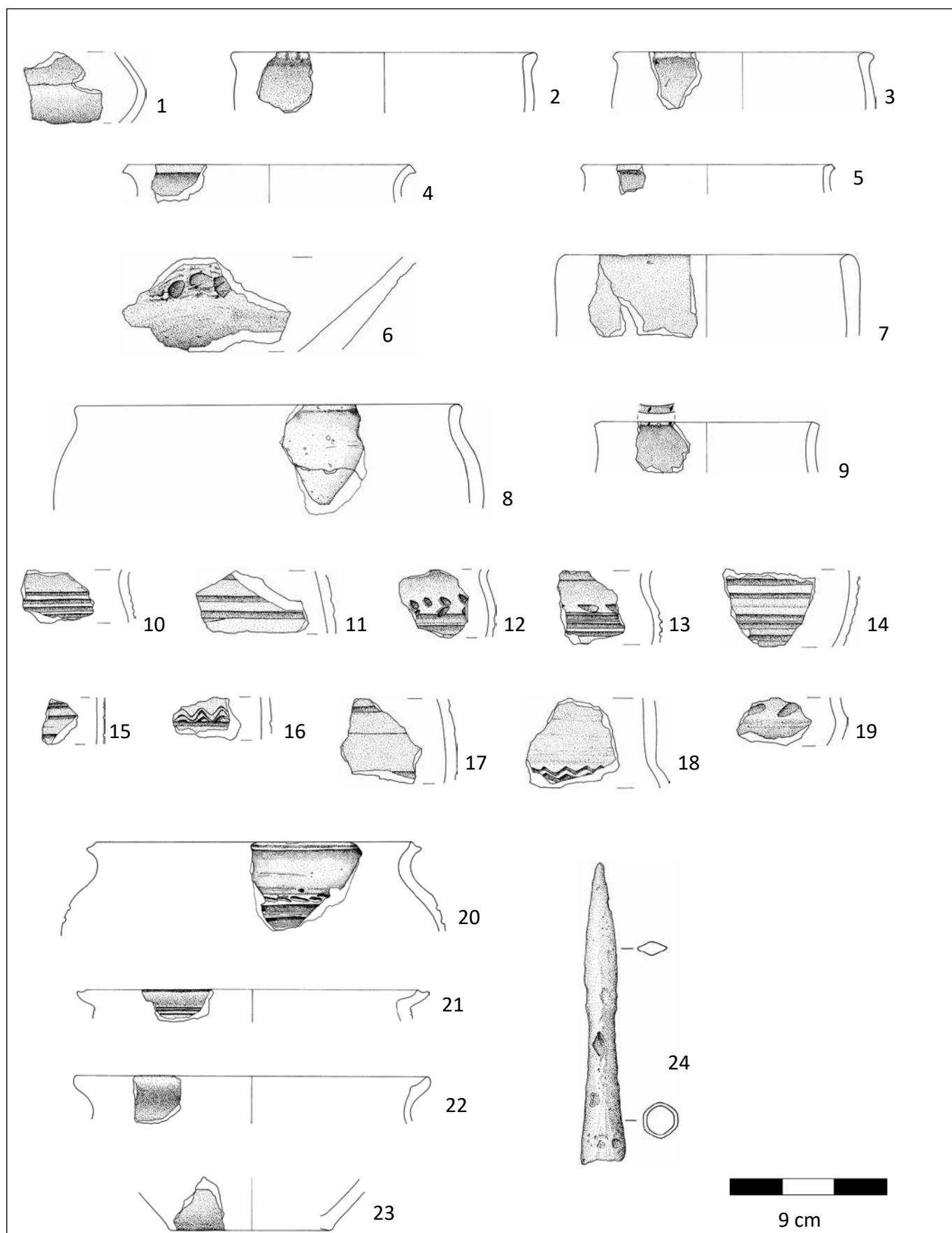
Ceramikę z wczesnej epoki żelaza reprezentują w materiale zabytkowym z grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 niewielkie części naczyń, silnie rozdrobnione, których wielkości zawierają się głównie między 2 cm a 4 cm, najczęściej spłukane, zniszczone i niekiedy nawet silnie przepalone. Utrudnia to ich opis i klasyfikację. Cechy dobrze zachowanych fragmentów, głównie brzuśców (tabl. 1:1) i wylewów (tabl. 1:2-3, 8) wskazują, że pochodzą z naczyń o powierzchni równej, gładkiej matowej lub silnie wyrównanej i najczęściej wygładzonej lub wypolerowanej od wewnątrz. Nie dużej wielkości ułamki wypolerowane, i wyświecone pochodzą prawdopodobnie z tzw. naczyń stołowych (tabl. 1:1-3, 5, 8-9), barwy czerwono-brązowej (5YR

Tabela 2. Zestawienie ilościowe fragmentów ceramiki z grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 (oprac. U. Kobylińska)

Faza	Jednostka stratygraficzna	Liczba fragmentów łącznie	Wylewy			Brzuśce						Części przydne	Dna				Fragmenty przepalone	Fragmenty o wypukłej powierzchni	Chronologia		
			Liczba fragmentów	SEN	Ornamentowane	Rodzaj powierzchni				Ornamentowane	Liczba fr. ogółem		Liczba fragmentów	SEN	Rodzaj				WEŻ	Średniowiecze	
						Chropowate	Gładkie	Wyswiece	Szorstkie						Nieokreślone	Wklęsłe					Lekko wklęsłe
I	56	2				1				1		2					1	2	2		
I	134	24	1	5		1			21			22	1					11	24		
I	135	17				1	6		8	2		17							17		
II	25	1						1				1							1		
III A	2	2											1	1	?	1		1		2	
III A	24	2				1	1					2						1	2		
III A	38	20	1	3		3	9		4	2		18	2				1	2	20		
III A	81	1								1		1					1		1		
III A	98	1							1			1					1	1	1		
III A	99	1											1					1	1		
III A	110	1								1		1					1	1	1		
III A	120	1					1					1							1		
III B	5	8	1	3			4	1				5	2					2	8		
III C	17	1					1					1						1	1		
III C	9	3								1		1	2				2	3	1	2	
III C	20	1					1					1						1	1		
IV	82	2					1		1		1	2							1	1	
V	32	1							1			1								1	
V	72	1												1	10		1			1	
V	91	2	1	10					1			1					2		2		
V	95	3							3			3					2	3	3		
V	102	1								1		1					1	1	1		
VI	8	7	2	9					3	1	2	4	1				1	4		7	
VI	14	7							4	2	4	6						3	1	6	
VI	26	3							3			3								3	
VI	74	2					1		1			2							1	1	
VI	79	1							1		1	1								1	
VII	1	15	4	25	1		2		8		6	10	1					1	5	10	
SUMA		131	10	55	1	7	27	2	60	12	14	108	11	2	10	1	1	13	39	96	35

5/4). Masa ceramiczna tych naczyń zawiera domieszkę o różnej granulacji, także duże ziarna o średnicy 2 mm, i w przeważnie dużej ilości mimo cienkościenności ścianek naczyń. Ułamki wszystkich rodzajów naczyń w swej masie ceramicznej zawsze zawierają mikę. Zachowane górne fragmenty pochodzą z niedużych naczyń o średnicy wylewu wynoszącej 14–17 cm. Są to naczynia esowate, zaopatrzone w szyjkę, a ich brzuśce są słabo uwypuklone. Fragmenty większych, grubościennych naczyń (grubości do 1 cm w partiach przydennych i ok. 0,8 cm w partii brzuśców), o średnicy wylewu wynoszącej ok. 22 cm, także mają powierzchnie wygładzane, niekiedy tłustą gliną, której resztki widoczne są miejscami na zachowanych powierzchniach. Występują także części naczyń o wnętrzu wyłożonym czarną, tłustą gliną. Nakładana cienką warstwą poziomymi pasmami, przykrywała masę ceramiczną z ziarnami domieszki. Były to naczynia o mocno wypolerowanej powierzchni wewnętrznej dla

zachowania lepszej szczelności. Wielkość zachowanych fragmentów oraz ich silna erozja i przepalenie, uniemożliwiają określenie ich formy. Można jedynie domniemywać, że mogą to być fragmenty takich form jak czepak, misy, naczynia zasobowe, wazy lub amfory. Odkryta znikoma liczba fragmentów brzuśców lub części przydennych (tabl. 1:6) ceramiki o powierzchni pokrytej drobnymi zmarszczkami gliny chropowatej wskazuje na rzadkie użytkowanie przez mieszkańców tego rodzaju grubościennych, dużych naczyń, które mogły służyć jako naczynia zasobowe lub do gotowania. Masywne, grubościenne naczynie (tabl. 1:7) z 91 jednostki stratygraficznej, jest silnie przepalone, a oryginalna powierzchnia ścianek nie zachowała się. Możemy domniemywać, że względu na śladowe zachowanie niewielkich skrawków powierzchni, iż było to naczynie o powierzchni pierwotnie wygładzanej, z lekko zachylonym, owalnym wylewem o średnicy ok. 17–18 cm, z zaznaczającą się krawędzią od wewnątrz,

Tabl. 1. Janiki Wielkie, st. 2. Ceramika i grot włóczni z grodziska (rys. A. Kucharska-Wach i B. Karch)

Tabela 3. Fragmentacja i erozja fragmentów ceramiki z grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 (oprac. U. Kobylińska)

Faza	Jedn. strat.	Wykop	Kategorie wielkościowe [cm]										Stopień erozji				SUMA
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	0	I	II	III	
I	56	3			2											2	2
I	134	3	1	4	7	4	3	4				1		5	8	11	24
I	135	3		2	6	4	4		1					15		2	17
II	25	2			1									1			1
III A	2	1				2									2		2
III A	24	1					1		1					1	1		2
III A	38	1		8	7	2	2		1					17	1	2	20
III A	81	3				1										1	1
III A	98	3			1											1	1
III A	99	3			1											1	1
III A	110	3			1											1	1
III A	120	3				1								1			1
III B	5	2			1	4	2				1			5	3		8
III C	9	1		1				1		1						3	3
III C	17	2				1								1			1
IIIC	20	1			1											1	1
IV	82	3			1		1							1	1		2
V	32	1			1										1		1
V	72	3				1								1			1
V	91	3					1		1							2	2
V	95	3		1	1	1									2	1	3
V	102	3				1										1	1
VI	8	1			1	5	1							1	6		7
VI	14	1			2	2		3						2	3	2	7
VI	26	1					1		1					2	1		3
VI	74	3		1	1									1	1		2
VI	79	3					1							1			1
VII	1	1, 2, 3			4	4	4	2	1					7	8		15
SUMA			1	17	39	33	21	10	6	1	1	1		62	38	31	131

przytrzymującą pokrywę. Naczynie baniaste, średnicy ok. 22 cm, które można określić jako grubościennie, ma powierzchnię starannie wygładzoną, choć zniszczoną, barwy rudo-brązowej (7,5YR 5/4, 5/6), o mocno wypolerowanej ścianie, także od wewnątrz (tabl. 1:8). Pozostałe małe fragmenty z zachowanym wylewem pochodzą z niewielkich naczyń, o średnicy od ok. 12 do 17 cm, o powierzchni wygładzanej. Ścianki naczyń, choć wygładzane tłustą gliną, są nierówne i mają niewielkie nierówności także pod wylewem wynikające ze sposobu przyklejania pasma gliny pod brzegiem (tabl. 1:2). Brzegi wylewu są bardzo lekko wychylone, przeważnie pogrubione z okapem. Fragmenty znalezione w użytkowych jednostkach stratygraficznej grodziska są wykonane z masy ceramicznej barwy rudej zarówno na powierzchni jak i w przełomie ścianki. Niewielka część naczynia (tabl. 1:5) z jednostki stratygraficznej 38 ma barwę czarno-brązową. Jest to cienkościennie naczynko małych rozmiarów. Sugerować jedynie można, że tego rodzaju fragmenty mogą pochodzić małych form takich jak czerpaki, czarki.

Ogólnie można określić ceramikę z wczesnej epoki żelaza jako związaną z kulturą kurhanów zachodnio-bałtyjskich z jej fazy II i III.

Starsze fazy wczesnego średniowiecza (tabl. 1:9)

Do tej grupy możemy zaliczyć jedynie esowate w kształcie naczynie, którego wygładzony wylew został ozdobiony nacinaniem. Nacięcia na wylewie są wąskie wykonane cienkim narzędziem. Naczynie to, o średnicy wylewu wynoszącej 12 cm, charakteryzuje się powierzchnią lekko kostropatą, ze względu na wyczuwalne ziarna domieszki z obu stron ścianki, pomimo pokrycia masy ceramicznej ścianki cienką warstwą tłustej gliny. Barwa naczynia jest ciemno-brązowa, a od wewnątrz czarna. Masa ceramiczna zawiera dużą ilość domieszki gruboziarnistej (0,2-0,3 cm średnicy ziaren) oraz mikę. Tego typu naczynia z charakterystycznym nacinanym brzegiem występują niekiedy w materiałach najstarszych faz wczesnego średniowiecza i związane są ze strefą leśną osadnictwa. Podobne naczynia są sporadycznie znajdowane na innych stanowiskach osadniczych obszaru Warmii i Mazur, np. na terenie grodziska w Podągach⁷, czy grodziska w Ornowie-Lesiaku,

⁷ Por. opracowanie wyników badań tego grodziska w niniejszym tomie.

gm. Ostróda⁸. Datowanie tego rodzaju ceramiki jest trudne, można jedynie określić, że pochodzi ona z okresu VII-IX w.

Ceramika wczesnośredniowieczna z XI-XIII w. (tabl. 1:10-23)

W nawarstwieniach grodziska odkryto 36 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej, na które składają się głównie brzuśce, niekiedy ornamentowane, jeden fragment lekko wklęsłego dna oraz cztery fragmenty górnych części z wylewem. Fragmenty są dobrze zachowane, nie wykazują śladów przepalenia i mocnego zniszczenia. Nie zachowały się jednak ani całe naczynia, ani ich większe części. Rozdrobnienie materiału jest wyraźne. Fragmenty naczyń wczesnośredniowiecznych zachowały się głównie w przedziale wielkościowym między 4 cm a 7 cm. Materiał ceramiczny z tego okresu jest lepiej zachowany niż fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza. Zebrana niewielka liczba fragmentów ceramiki nie daje jednak pełnej możliwości opisu form.

Zestaw ceramiki wczesnośredniowiecznej jest reprezentowany jedynie przez cztery górne części z wylewem o średnicy 18 cm lub 20 cm i fragmenty brzuśców o barwach w różnych odcieniach pomiędzy kolorem jasnoceglastym a ciemnobrunatnym, choć przeważnie barwy ceglastej, ciemnobrązowej i brunatnej (2,5 YR 5/4; 2,5YR 6/4; 5YR 4/6). Są to naczynia o powierzchni zagładzanej po wykonaniu ornamentu w postaci ukośnych, łezkowatych wgłębień, linii falistej lub szerokich (0,4 cm) i niezbyt głębokich żłobień, wykonanych płaskim rylcem, a także wąskich - wykonanych ostrym rylcem (tabl. 1: 10-20). Znalezione m.in. dwa niewielkie brzuśce i część przydenną o powierzchni szorstkiej, nie wykazujące śladów obtaczania, charakterystyczne dla okresu wczesnego średniowiecza. Na obszarze majdanu grodziska, w nawarstwieniach użytkowych odkryto także górne części naczyń i brzuśce ze śladami obtaczania, o powierzchni zewnętrznej lekko szorstkiej. Przestrzeń pod wylewem i partie ornamentowane były zagładzane i wyrównywane. Brzegi żłobień i przestrzenie pomiędzy nimi były wypłaszczone, gładkie i równe. Naczynia wykonane były z masy ceramicznej z zawartością głównie drobnej domieszki białych ziaren i miki. Ziarna średnie i grube (0,1-0,3 cm) występują sporadycznie i są wyraźnie widoczne jedynie w przełamach ścianek. Powierzchnie najczęściej są barwy jasnoczerwono-brązowej (2,5YR 6/4). Są to fragmenty pochodzące z naczyń z cylindryczną szyjką oraz silnie wychylone z profilowanym wylewem (tabl. 1:18, 20-22). Zachowany większy fragment naczynia (tabl. 1:20), o średnicy 18 cm, ma profilowany od zewnątrz wylew, wgłębienie na pokrywę, łagodnie esowato wygiętą szyjkę i cienkościenne, baniasty brzusiec ozdobiony ukośnymi wgłębieniami i głębokimi żłobkami. Jest

to dobrze wykonany, obtaczany na całej zachowanej powierzchni, średniej wielkości, baniasty garnek. Ornamentyka większości zachowanych fragmentów charakteryzuje się typowym połączeniem niskiej linii falistej o łagodnie profilowanych wierzchołkach i poziomych liniach rytych. Wystąpiły także łezkowate wgłębienia w układzie poziomym wraz ze żłobieniami poziomymi. Ceramika tu omawiana jest charakterystyczna na tym obszarze dla XII w.

Zachowana niewielka część naczynia (tabl. 1:21) z jednostki stratygraficznej 8 ma silnie wychylony wylew, mocne wgłębienie na pokrywę i profilowaną krawędź zewnętrzną wylewu. Naczynie to, o średnicy wylewu ok. 20 cm, jest silnie obtaczane, barwy jasnoczerwono-brązowej (2,5YR 6/4), z silnym okopceniem na dużej części. Na zachowanej powierzchni widoczny jest ornament głębokich żłobień, wykonanych płaskim rylcem. Powierzchnia jest zagładzana, a przestrzenie pomiędzy żłobieniami są równe i płaskie. Z tej samej jednostki stratygraficznej podobnej wielkości naczynie (tabl. 1:22) jest także silnie obtaczane, o powierzchni zagładzanej. Ma obły brzeg i silne wgłębienie na pokrywę. Barwa czerwono-brązowa (2,5 YR 5/4) powierzchni naczynia jest pokryta czarną spalenizną na wylewie i zewnętrznej powierzchni. Ze względu na fragmentaryczne zachowanie samych górnych partii nie możemy wnioskować o stopniu baniastości czy wymiarach formy. Fragmenty tak ukształtowanych wylewów, silnie obtaczane na całej powierzchni, barwy brązowo-ceglastej, ornamentowane żłobieniami są charakterystyczne dla XIII w.

Jedyna zachowana, w jednostce 72, część przydenna z dnem lekko wklęsłym (tabl. 1:23), zacieranym, średnicy 9 cm, bez wałka dookołnego, pochodziła z niewielkiego naczynia, o słabo widocznych śladach obtaczania, powierzchni szorstkiej, barwy czerwono-brązowej (5YR 5/4), a wewnątrz czerwono-czarnej (2,5 YR 2,5/1). Masa ceramiczna o dwubarwnym przełamie ścianki zawiera średnią ilość domieszki schudzającej, ziaren różnej granulacji włącznie z dużymi ziarnami wielkości 0,1 do 0,3 cm.

Analogiczne do naczynia o profilowanym wylewie (tabl. 1: 20) z grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 są okazy podobnych form z grodziska w Mozgowie, gm. Zalewo z fazy VIA i z grodziska w Zajączkach, gm. Ostróda, badanych w ramach projektu *Katalog grodzisk Warmii i Mazur*⁹, a także z Napola, st. 6, gm. Kowalewo Pomorskie, pow. golubsko-dobrzyński, gdzie określane są jako typ 1b z grupy GTIII-IV¹⁰, czy ze Świecia nad Osą, st. 1, pow. grudziądzki, gdzie datowane są na X/XI wiek¹¹. Podobne jest także naczynie z Gronowa, st. 1, gm. Lubicz, pow. toruński, z II fazy osadniczej

⁹ Por. odpowiednie rozdziały w niniejszej publikacji.

¹⁰ Bojarski 2012: ryc. 77.

¹¹ *Wczesnośredniowieczne grodziska ziemi chełmińskiej* 1994: ryc. 179:a.

⁸ Wadył 2013: ryc. 18:f.

grodu, datowanej na 4. ćwierć XI-XI/XII w.¹² Wszystkie analogiczne przykłady silnie baniastych naczyń są podobnej wielkości i są podobnie ozdabiane.

Naczynie z silnie wychylonym profilowanym od góry wylewem (tabl. 1:21) ma analogie w ceramice na grodzisku w Kałdusie, st. 3, gm. Chełmno, czy w naczyniu o nieco innych proporcjach, ale z analogicznie uformowanej części górnej z grodziska w Lembargu, st. 6, gm. Jabłonowo Pomorskie; z Napola, st.1, gm. Kowalewo Pomorskie¹³. Poziomy chronologiczne na tych grodziskach zawierające naczynia o podobnie profilowanych brzegach datowane są na połowę XII w. Ceramika z Napola natomiast jest datowana na koniec XII i początek XIII w. Podobne naczynie wystąpiło także w fazie II H grodziska w Zajączkach, gm. Ostróda¹⁴. Natomiast silnie obtoczona forma z owalnym brzegiem zewnętrznym i silnym wgłębieniem na pokrywie (tabl. 1:22) ma analogię w materiale z grodziska w Osieczek, st. 1, gm. Książki, pow. wąbrzeski¹⁵, które to stanowisko jest datowane na połowę XII w. Podobna forma wystąpiła także w materiale z grodziska w Bogdanach, gm. Frombork, pow. braniewski¹⁶, a także w grodzie w Zajączkach.

Podsumowanie

Niewielkie skupiska ceramiki odkryte w nawarstwieniach grodziska w Janikach Wielkich, st. 2 wskazują na niezbyt intensywne użytkowanie tego obiektu w różnych okresach chronologicznych. Jak można wnioskować z liczebności pozyskanego materiału zabytkowego, gród był zamieszkany głównie we wczesnej epoce żelaza. Fragmenty ceramiki z tego okresu są jednak mocno rozdrobnione, zniszczone i splukane. Niekiedy też wykazują ślady silnego przepalenia (jednostka 20, 24, 81, 91, 93, 95, 99, 110). Większe skupiska nieprzepalonych fragmentów ceramiki z wczesnej epoki żelaza zostały odkryte w jednostkach stratygraficznych 5, 38, 134, 135. Wydaje się, iż fragmenty ceramiki z wczesnej epoki żelaza głównie zalegały na złożu wtórnym, w różnych jednostkach stratygraficznych, na różnych poziomach, podlegających przemieszczeniom i niwelacjom w trakcie osadnictwa z okresów późniejszych.

Ceramiki z okresu wczesnego średniowiecza z tego grodziska jest niewiele, jednak są one lepiej zachowane i w większych fragmentach. Skupione są głównie na majdanie grodziska i w kilku jednostkach stratygraficznych, np. 8, 26, czy w obiekcie 27 i świadczą

o stosunkowo intensywniejszym, choć krótkotrwałym użytkowaniu obszaru grodziska w tym okresie. W obrębie tej fazy wyróżnić można na podstawie ceramiki mało intensywne użytkowanie w starszych fazach wczesnego średniowiecza, a następnie okres, który na podstawie analogii z innych stanowisk datować można zapewne od XI do XIII w.

Zabytki wydzielone

Grot (tabl. 1:24)

Żelazny grot włóczni o lekko stępionym końcu lancetowatego liścia został znaleziony w jednostce stratygraficznej 77. Jego zachowana długość wynosi 17 cm, długość liścia grotu wynosi 9 cm, a tulejka, okrągła w przekroju, ma średnicę 2,8 cm. W najszerszym miejscu szerokość liścia grotu wynosi 1,6 cm. Przekrój tulejki grotu, w kształcie okrągły z zaznaczającymi się kantami, łagodnie przechodzi w liść ostrza o soczewkowatym przekroju z lekkim przewężeniem pośrodku i z jednostronnie zaznaczoną osią. Datowanie grotów włóczni nastręcza wiele trudności ze względu na ich małą zmienność typologiczną.

SZCZĄTKI ARCHEOBOTANICZNE

MARIA LITYŃSKA-ZAJĄC, MAGDALENA MOSKAL-DEL HOYO I TOMASZ STĘPNIK

W dziewięciu próbach ziemi, spośród 10 pobranych ze stanowiska 2 w Janikach Wielkich, gm. Zalewo zachowały się spalone resztki drzew i krzewów (tab. 4). Wszystkie próbki pochodzą z obszaru przejścia bramnego w południowo-zachodniej części grodziska (W3).

Z fazy I (wczesna epoka żelaza) pobrano jedną próbę z wypełniska jamy 136, które stanowiła ilasta ziemia z drobnymi fragmentami węgla 135.

Zdecydowaną większość prób pobrano z nawarstwień i wypełnisk obiektów związanych z funkcjonowaniem przejścia bramnego w wczesnym średniowieczu (faza IIIA). Pochodziły one z warstwy piaszczystej ziemi z dużą ilością węgla 119, która znajdowała się w obrębie przejścia bramnego, między dołkami posłupowymi stanowiącymi jego granicę; wypełniska piaszczystej ziemi 120 z obiektu 133, który stanowił południową granicę konstrukcji bramnej; a także z wypełniska 115, zalegającego wewnątrz rowka znajdującego się wzdłuż spalonej ściany 23=92. Z tej fazy pochodzą również próby pobrane z piaszczystego wypełniska 89, zalegającego w prostokątnym obiekcie 90 w najniższej części stoku korytarza bramnego; warstwy spalenizny 107, która stanowi pozostałość po drewnianej belce; a także z piaszczystej warstwy użytkowej 105=132 z obszaru korytarza bramnego.

Z fazy IV (opuszczenie grodziska) pobrano próbę ziemi z przepalonej erozyjnej warstwy 82, znajdującej się przy przewróconej ścianie 23=92; a także z wypeł-

¹² Chudziak 1991: ryc. 40:c.

¹³ *Wczesnośredniowieczne grodziska ziemi chełmińskiej* 1994: ryc. 83:b; 90:k; 119:b.

¹⁴ Por. wyników badań grodziska w Zajączkach, w niniejszej publikacji.

¹⁵ *Wczesnośredniowieczne grodziska ziemi chełmińskiej* 1994: ryc. 127:c.

¹⁶ Gazda et al. 2013: ryc. 52:b.

Tabela 4. Spalone szczątki drewna ze stanowiska w Janikach Wielkich, st. 2: WPU - współczesny poziom użytkowy (oprac. M. Lityńska-Zajac i M. Moskal-del Hoyo)

Chronologia	Wczesne średniowiecze								WPU	Suma
Nr jednostki stratygraficznej	82	85	89	105	107	115	119	120	73	
Nazwa taksonu	szczątki spalone									
<i>Carpinus betulus</i>	3	1	3	7		2	1	3	2	22
<i>Fagus sylvatica</i>	32	37	26	47	4	45	38	54	14	297
<i>Fraxinus excelsior</i>			2	3				1		6
<i>Pinus sylvestris</i>									2	2
<i>Acer</i> sp.		3		3				3		9
<i>Betula</i> sp.	3		2	3						8
<i>Populus</i> sp. vel <i>Salix</i> sp.			2	2				2		6
<i>Quercus</i> sp.	1	20	34					2	51	108
<i>Salix</i> sp.		1		2			1			4
<i>Sambucus</i> sp.		2							1	3
liściaste	1	6	1	2		3		1		14
Suma	40	70	70	69	4	50	40	66	70	479

Tabela 5. Wyniki analizy dendrologicznej prób węgla drzewnych z grodziska w Janikach Wielkich (oprac. T. Stępnik)

Nr inwentarza prób	Nr jednostki stratygraficznej	Wykop	Nazwa taksonu	Ilość fragmentów	Uwagi	Chronologia
1	22	1	<i>Betula</i> sp.	3	z pnia	wczesne średniowiecze
2	42	1	<i>Fagus</i> sp.	37	z pnia	wczesne średniowiecze

niska 85 zalegającego w koleinie spływowej. Pobrano także próbę piaszczysto-ilastej ziemi z warstwy 73, która najprawdopodobniej stanowi pozostałość po dużej norze zwierzęcej lub rosnącym niegdyś drzewie (faza VII).

Wśród węgla drzewnych oznaczono 9 taksonów, w tym 4 do poziomu gatunku (grab zwyczajny *Carpinus betulus*, buk zwyczajny *Fagus sylvatica*, jesion wyniosły *Fraxinus excelsior* i sosna zwyczajna *Pinus sylvestris*, przy czym resztki ostatnio wymienionego gatunku zachowały się tylko we współczesnym poziomie użytkowym) i 5 do poziomu rodzaju (klon *Acer* sp., brzoza *Betula* sp., dąb *Quercus* sp., wierzba *Salix* sp. i bez *Sambucus* sp.). Kilka okazów określono jako topola lub wierzba *Populus* sp. vel *Salix* sp. Kilkanaście okazów drewna zaliczono do bliżej nieoznaczonych drzew lub krzewów liściastych¹⁷. Dominowały wśród nich pozostałości buka zwyczajnego, przy wysokim udziale dębu.

Ponadto w trakcie badań archeologicznych pobrano ponad dwadzieścia prób węgla drzewnych, w większości spalonych bierwion i dranic, które pochodziły z pozostałości konstrukcji zbudowanych na wałach i w obrębie przejścia bramnego. Dwie próby, które pochodziły z pogorzeli konstrukcji wzniesionych na wale (W1) zostały poddane analizie dendrologicznej. Pobrane próby węgla drzewnych pochodzą z fazy IIIA. Próbę nr 1 pozyskano ze spalonej belki

22; natomiast próba nr 2 została pobrana ze spalonego bierwiona 42.

Wyniki badań wskazują, że konstrukcje te zostały zbudowane z drewna bukowego i brzoźowego, a przebadane elementy pochodzą z dużych elementów konstrukcyjnych wykonanych z pnia (tab. 5)¹⁸.

CHRONOLOGIA STANOWISKA

URSZULA KOBYLIŃSKA

Na podstawie analizy materiału ceramicznego wydzielić można trzy główne horyzonty chronologiczne użytkowania stanowiska w Janikach Wielkich, st. 2: wczesną epokę żelaza (okres halszacki i lateński), starsze fazy wczesnego średniowiecza i rozwinięte fazy wczesnego średniowiecza (XI-XIII w.).

Uzyskane dla próbek substancji organicznej z tego stanowiska daty radiowęglowe¹⁹ niestety nie w pełni korespondują z datowaniem opartym na analogiach ceramicznych z innych stanowisk. Fragment węgla drzewnego z umocnień wału (spalone bierwiona 42), reprezentujący moment zniszczenia grodziska pod koniec Fazy III A uzyskał datowanie 1245 ± 25 BP, co w datach kalibrowanych z prawdopodobieństwem 95,4% wskazuje przedział 682-870 r. Z tak wczesną fazą wczesnego średniowiecza można powiązać tylko jedno naczynie ceramiczne, co pozostaje w sprzecz-

¹⁷ Opis metody: Lityńska-Zajac i Moskal-del Hoyo 2016.

¹⁸ Stępnik 2016: 240.

¹⁹ Kobylński 2016: 107.

ności z intensywnością działalności fortyfikacyjnej poświadczonej dla tej fazy. Z kolei wynik datowania radiowęglowego drugiej próbki, która powinna pochodzić z tej samej fazy użytkowania grodu: fragmentu konstrukcji bramnej w południowej części grodziska (spalona bierwiona 111) wskazuje na okres 1090 ± 30 BP, co po kalibracji z prawdopodobieństwem 95,4% daje przedział lat 892-1014. Gdybyśmy przyjęli, że obie daty dotyczą rzeczywiście tej samej fazy, to musiałaby ona być datowana na drugą połowę IX w. jeśli natomiast przyjmiemy, że odzwierciedlają one dwa okresy osadnictwa w obrębie wczesnego średniowiecza, to drugi z nich powinien być na podstawie wyników datowania radiowęglowego datowany nie później niż na początek XI w., to jest wcześniej niż wskazują analogie ceramiczne z innych stanowisk. W tej sytuacji wydaje się, że należy przyjąć, iż obie daty dotyczą starszych faz wczesnego średniowiecza, pomimo tego, że brak jest większego zespołu ceramiki z tego okresu.

DZIEJE GRODZISKA W JANIKACH WIELKICH, ST. 2

KAMIL RABIEGA I MAGDALENA RUTYNA

Grodzisko w Janikach Wielkich wzniesiono na wysokim wzgórzu charakteryzującym się naturalnymi walorami obronnymi. Już we wczesnej epoce żelaza zbudowano wał (W1) oraz wyprofilowano dno fosy (W2). Stanowisko było także użytkowane na obszarze południowo-zachodniej części grodziska (W3), na co wskazują jamy, w których odkryto fragmenty ceramiki kultury kurhanów zachodniobałtyjskich, a także przepalone kości.

Do kontekstu osadniczego grodziska we wczesnej epoce żelaza nawiązuje kurhan, który znajduje się około 1,3 km na południowy wschód od miejscowości Janiki Wielkie. Obiekt został zbadany w 1897 roku przez A. Bezzenbergera²⁰, a także w 1988 roku przez Mirosława Hoffmanna²¹. Podczas badań odkryto w nim pięć popielnic kulisto dennych, trzy pokryw

misowate, a także czerpak z płaskim dnem. Ponadto, w urnach znajdowały się żelazne i brązowe szpile²². Obiekt ten, związany z kulturą kurhanów zachodniobałtyjskich, mogli wzniesić ci sami osadnicy, którzy we wczesnej epoce żelaza zbudowali umocnienia obronne na pobliskim wzgórzu.

Teren grodziska po przerwie osadniczej zaczęto ponownie użytkować w starszych fazach wczesnego średniowiecza. Na szczycie wału wewnętrznego wzniesiono ścianę o konstrukcji drewniano-glinianej, a także zbudowano bramę przejazdową w południowo-zachodniej części warowni. W drugiej połowie IX w. (?) gród ten został zniszczony. Nawarstwienia noszą ślady intensywnego pożaru, który obejmował zarówno strefę wału w północnej części grodziska, jak i południowo-zachodnie przejście bramne.

Kolejne osadnictwo pojawia się nie wcześniej niż pod koniec XI w. Wtedy to nadsypano wał wewnętrzny, a także wyprofilowano zagłębienie przywałowe. Na warstwach użytkowych wniesiono także pewne konstrukcje, których ślady odsłonięto na obszarze przejścia bramnego. Ostatecznie grodzisko zostało opuszczone zapewne w pierwszej połowie XIII w. Wówczas jego wały uległy daleko idącej erozji, spływając w kierunku majdanu oraz fosy.

Janiki Wielkie, których pierwotna nazwa brzmiała *Hannuswält*, wzmiankowane są w źródłach pisanych po raz pierwszy w 1308 r. jako wieś szlachecka licząca 70 włók²³. Ta data może być traktowana zapewne jako *terminus ante quem* dla ostatecznego opuszczenia grodu w Janikach Wielkich, st. 2.

W pobliżu osady Piekło, oddalonej około 4,2 km na południe od grodziska, miał stać kamienny posąg nazywany „bożkiem” lub „babą”, który na początku XX w. został rozbity i wykorzystany do budowy pobliskiego mostu kolejowego²⁴.

Co więcej, około 500 m na północ od grodziska znajdują się dwa wały podłużne. Jeden z nich został odkryty w 1963 r. przez Romualda Odoja, a drugi w 2009 r. przez Seweryna Szczepańskiego²⁵.

²⁰ Bezzenberger 1900: 88-90.

²¹ Hoffmann 1992: 22.

²² Hoffmann 1999: 57.

²³ Leyding 1973: 88-89.

²⁴ Leyding 1973: 68.

²⁵ Szczepański 2013: 241.